

II.rész

Hogyan készítek magam intonációt?

1. fejezet

Lépésről lépésre

A Korálkönyv az intonáció leggyakoribb kiindulópontja. Kéznel van. Egyszerű belőle idézni, leginkább a kezdősort, vagy az első és az utolsó sort.

Azonban mi arra teszünk kísérletet, hogy önálló előjátékot készítsünk.

A legegyszerűbb eljáráshoz két nélkülözhetetlen elemre van szükségünk: énekidézetre és egy záradékra.

A.* 1.1. AZ ÉNEK FELIDÉZÉSE VAGY BEMUTATÁSA

Legtöbbször mi is **az ének első sorával** tesszük. Többnyire elég kíséret nélkül, unisono játszani, hiszen így hangról-hangra (hangközről-hangközre) nyomon követhető a dallam.

Csak ne felejtjük el magunkban tisztázni, milyen tempót várunk a gyülekezettől, különben felgyorsítja játékunkat az egyszerű előadásmód!

1.2. A ZÁRADÉK

Az előjáték másik szükséges eleme. Vele kerekítjük le az idézett sort, úgy, ahogy beszédünkben is a hanglejtés jelzi, ha nincs több mondanivalónk.

A záradékkal segítjük a gyülekezetet az együttes belépésben. Kiszámíthatóan haladunk a záróhang felé, és hagyunk időt a levegővételre. Rövid intonációink záradékaival ütem egyre törekszünk megérkezni, csak alkalmanként a 4/4-es ütem 3. negyedére.

A záradékok g finálison találhatóak. Fontos, hogy dúrban is, mollban is képesek legyünk őket játszani, és ebben könnyebbség - reményeink szerint - a g moll 2 b-je, szemben a c finális 3 b-s molljával.

Kis ízelítő a fejezetek záradékaiból:

Záradékok a záróhang alatt - 3. fejezet

Plagális záradékok 3.2.

Fríg záradékok 3.3.

A **mi-ré-dó / lá** sorokban **dó-ti-lá** rövid zárómotívum az egyes fejezetekben:

Autentikus záradékok - 4. fejezet

Egyszerű autentikus záradékok 4.1.

Záradékok a barokk és a későbbi korok énekeihez 4.3.

Régi magyar énekek záradékai - 5. fejezet

* **A:** ami feltétlenül szükséges; később: ami a legtöbb esetben alkalmazható - egyben könnyebb is
B: több figyelmet igényel

Zsoltárok és korai korálok - 6. fejezet

Vezetőhang nélkül a hasonló korálettek elé:

Régi magyar énekek (6.), (7.), (8.) záradékcsoport:

Himnuszok és gregorián eredetű énekek: előjátékuk lehet végig unisono, de ld. a 11. fejezetet.

Valamint külön fejezet foglalkozik az ének **kezdőhangján** (tercén, kvintjén, a záróhang felső oktávján) történő lezárással, és a záradékhoz vezető **skálamenetekkel, szekvenciákkal**.

1.3. A ZÁRADÉK KIVÁLASZTÁSA

Általánosan használhatók a plagális záradékok a záróhang alatt, valamint az egyszerű autentikus záradékok. (3.2. Plagális záradékok; 4.1 és 2. Egyszerű autentikus záradékok, alkalmazásuk)

Irányt mutathat az ének eredete, kora: középkori ének, magyar ének, zsoltár, újabb kori ének.

Ebben segítség lehet az ének forrás-meghatározása. Az énekeskönyv kottasora fölött találjuk.

De az évszám az ének első kiadásának időpontját jelzi, lehet, hogy a dallam maga sokkal korábbi.

És a 19. sz-tól születtek tudatosan régies énekek is, ilyenkor a stílusra érdemes figyelni.

Keresésünk során

találhatunk az ének zárómotívumával megegyező záradékot, annak augmentált formáját, vagy variánsát.

Kezdődhet záradék bemutatott sorunk folytatásának, vagy az ének utolsó sorának kezdőhangjain.

Érdemes ezeket a lehetőségeket kihasználni.

Tovább vezethet az ének egyéb jellegzetessége: skálamenetet tartalmaz, gazdagon figurált a dallam, ünnepi, vagy felhívó-mozgósító jellegű, esetleg sötét jelzőkkel terhelt a bűnbánó szöveg.

És ha nem az alaphangon kezdődik, fellapozhatjuk a Kezdőhangra vezetünk - c. 8. fejezetet is.

Példák: az egyes fejezetekre a >>> jel utal, (1.):a fejezeten belül a záradékcsoport száma
Minden énekhez több záradék illeszthető, rajtunk múlik, hogy melyiket alkalmazzuk.

"Krisztusom, kívüléd nincs kihez járulnom" 204

1. sor

alaphangja lá

kezdőhangja lá, az intonációt lá-val fogom lezárni: a záróhang, vagy a kezdőhang lá-ján

zárómotívuma: dó-mi-dó-ti lá lá

>>> Autentikus z./ Egyszerű autentikus záradékok (2.)

>>> Régi magyar énekek (2.)

"Ki Istenének áttad mindent" 741

alaphangja lá
kezdőhangja mi: az intonációt lezárhatom lá-val, vagy (alsó) mi-vel
az ének két felének zárómotívuma: l-szi-l
ismétlőjeles hosszú sor: rövidíthető
"súlyos gondok"

>>> Autentikus záradékok (10.)

>>> Kezdőhangra vezetés (2.)

"Adjátok hálát az Istennek" 105

A zsoltárok metrikai alapegysége új énekeskönyvünkben a fél. A Példatárban ehhez igazodom, de az egyes fejezetekben a könnyebb áttekinthetőség és összehasonlítás érdekében negyed a mérőegység, mérőütés.

alaphangja dó
kezdőhangja dó
skálamenetek a zsoltárban, zárósorában is
hálaadó, ünnepi: az intonáció záradéka is lehet "emelkedett": záródhat a felső dó-n

>>> Záradék a záróhang alatt - 3.2 Plagális záradékok (1.)

Funkciója és tartalma szerint ünnepi, hálaadó ének:

>>> Autentikus záradékok (6.)

A musical score for piano, consisting of two staves (treble and bass clef). The music is in a common time signature. The first staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

2.

Eredete szerint:

>>> Zsoltárok és korai korálok (4.)

A musical score for piano, consisting of two staves (treble and bass clef). The music is in a common time signature. The first staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

3.

Zenei anyaga szerint: skálameneteket tartalmaz. Ha az Intonáció Gyűjtemény előjátékai nehezek lennének, készíthetünk egyszerűbbet:

>>> Skálamenet a záradékhoz (2.)

A musical score for piano, consisting of two staves (treble and bass clef). The music is in a common time signature. The first staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

4.

Coda erősíti az előző intonáció ünnepi jellegét, ehhez járulunk hozzá a kísérszólammal is:

A musical score for piano, consisting of two staves (treble and bass clef). The music is in a common time signature. The first staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

5.

A musical score for piano, consisting of two staves (treble and bass clef). The music is in a common time signature. The first staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The second staff has a whole rest in the first measure, followed by a half note G3, a quarter note F3, and a quarter note E3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

Sok záradék található a fejezetek elején. De ne riasszon ez meg! A legegyszerűbbek, a legtöbb ének esetében használhatók az Egyszerű autentikus záradékok (4.1 és 2) címszó alatt megtalálhatók.

A 8. fejezetig a záradékokat csoportosítottam. Vagy hasonlóképpen kigyűjtöttem őket, vagy csillaggal, ha már előfordultak, vagy a, ajánlott jellel jeleztem a könnyebbeket és könnyebben alkalmazhatókat.

Alkalmazásuk tekintetében az A vagy B besorolás is tájékoztat.

Az így kiemelt záradékokat érdemes megtanulni, transzponálva begyakorolni a váratlan helyzetek számára.

De ha van időd előjátékodat leírni, kedves vállalkozó kedvű szolgatársam, ismerkedj a többivel is! Játszd le őket és keresd ki a Példatárból az utalás szerint az intonációkat is, hogy lásd és halld, hogyan illeszkednek egy-egy éneksorhoz!

Sokszor egészen kis különbségen múlik, hogy melyiket találd alkalmasnak a választott ének lezárására. Érdemes belülről fülelni, aztán mérlegelni, próbálkozni.

1.4. A ZÁRADÉK ILLESZTÉSE, RÁVEZETÉS

A kiválasztott fejezet záradékai között minden bizonnyal lesz megfelelő, ha az ének záróhangjára és a dallam folytatására figyelünk.

- 1.4.1. **Az összeillesztésről** a fejezetek majd' mindegyikében lehet olvasni, és példákon szemlélni is őket. A záradékok többsége az ütem kezdetén indul, csak arra kell ügyelni, hogy őrizzék meg ezt a helyüket. A súlytalan ütemrészen kezdődő záradékok illesztésében szintén a példák nyújtanak majd segítséget.

Legtöbbször változtatás nélkül alkalmazhatjuk a záradékokat, de végrehajthatunk rajtuk **apró módosításokat** is:

- > Elhagyhatjuk a belső szólamot: pl. 758 - *Az utalások ettől kezdve a Példatár A-ra vonatkoznak.*
- > Ha túl sötétnek találjuk a záradékot a transzponálás után, feljebb hozhatjuk a basszust egy oktávval, bár lehet, hogy így a közbülső szólam(ok)nak nem marad hely: ld. 6.
- > A felső szólamot az ének dallamához igazíthatjuk, csak kerüljük a kvint- és oktávparhuzamot!

>> a súlytalan helyeken változtatás:

Záradék: Autentikus záradékok (5.)

alkalmazása: "Ó, Sion, ébredj" 832.a

>> a záradék nyitó I. fokának szopránjában több változás:

ld. még a 128. o. záradékai között R 711, 772 és intonációjuk

Záradék: Autentikus záradékok (10)

alkalmazás: "Áldjad, én lelkem" 249. b.c

vagy:.

- > a felső vagy az alsó szólam ritmusát összevonhatjuk, vagy bonthatjuk: mi-mi helyett mi-i és fordítva
- > elhagyhatunk egy-egy átmenőhangot
- > vagy éppen beiktathatunk átmenőhangot, váltóhangot:

Záradék: Autentikus záradékok (6.)

alkalmazása: "Jöjj, mondjunk hálaszót" 208.c

> a záróakkordot 4-3-as késleltetéssel egészíthetjük ki:

Záradék: Autentikus záradékok (5.)

a záró I. fok 4-3 (-2-3)-as késleltetéssel:

> indokolt esetben az

V. fokot V7-mé alakíthatjuk át:

832.a. A beugró 7 is segít lendületes tempóban indulni
(az ének kezdőlépését augmentálva hallottuk):

Ilyen indok lehet még: határozottabbnak, teltebbnek stb. halljuk a befejezést.

De mielőtt "ráállna a kezünk", hallgassuk meg figyelemmel a csak V. fokot ajánló záradékot!

1.4.2. rávezetés

A 105. zsoltár fenti példáiban /1.2./ talákoztunk olyan bevezető hangokkal is, amelyek a záradék gördülékeny indításához járultak hozzá. Nevezzük el ezeket a záradékra vezető hangokat rávezetésnek!

Az alábbi rávezető hangok a bemutatott sor záróhangja és az alaphang közti kvint távolságot kötik össze átmenőhangokkal, ezután pedig, folytatva a skálamenetet,

- Plagális záradékok (1.) -

az alaphangot kötik össze a záradékkal:

105.a

Mi is áthidalhatunk hasonló módon kisebb távolságokat.

Leggyakrabban a dallam szólamába illesztjük a rávezetést,

vagy vele együtt az alsó szólam elé is,
többnyire ellentétes irányban:

373.a

6

Ezeknek a lépéseknek a megtételével már teljes értékű előjátékot kaptunk.

De léphetünk tovább is:

B. 1.5. ÁTVEZETÉS

A rávezetésnél hosszabb szakasz a bemutatás és a záradék között. A mi előjátékaink terjedelmére nézve ez 1-2 ütemet jelent. Legtöbbször kíséretet kap. Többnyire az ABC forma középső eleme, máskor a záradékhoz (ld. 388), néha a bemutatáshoz kapcsolódik (a sor rövid megtoldásával: 22.a, I Gy 34).

Lehet : szabad bővítmény, pl. 31.a,b; 388

további idézet, pl. a második, vagy utolsó sor, esetleg egyéb idézet, utalás: 222.c, 154.c, 228 (ld. 47.o.)

szekvencia: pl. 208.c, 84, 624.b

skálamenet: pl. 150.c; 249.b,c, 449.c,d

Az átvezetésről bővebben az Autentikus záradékok fejezetben olvashatunk, és adandó alkalommal mindig rámutatunk.

Az Átvezetés szakasz és az azt követők a **B** besorolásba tartoznak, nem jelölöm fejezetenként.

UTOLSÓ LÉPÉSKÉNT

elláthatjuk kísérettel az előjátékot. Erről szól a 2. fejezet: A kísérszólam.

A és B

1.6. EGY KIS ELMÉLET

Amire szükség lesz

Idézzük fel magunknak, amit a hangközökről tanultunk!

Ismételjük át a hangsorok jellemző tulajdonságait!

A későbbiekben találkozni fogunk dúrral és mixoliddal, lá sorokkal: mollal és dórral, valamint fríggel.

Ezen kívül:

1.5.1. A hangsor lépcsői:

az alaphangról indulunk:

fok: a megnevezett lépcsőre épített hármashangzat:

terc + terc

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. (1.) I.fok IV.fok V.fok

a fok jelölése római számmal történik arab számmal > általánosan hangközt jelölünk, > a fokszám mellett egy szólamnak a basszustól mért távolságát (nem jelöljük a tercet és a kvintet, csak az ezektől való eltérést)

1.5.2. hangzat vagy akkord: egyidejűleg megszólaló, összetartozó, tercépítkezésű hangok, a szóösszetételekben egyiket v. másikat használjuk: pl. hármashangzat, kvártszekszt-akkord

hármashangzat, típusai:

négy szólamban:

fordításai:

dúr hármás, moll h. részük: tiszta 5 t5 nagy 3 kis 3 alap alap

szűkített, bővített sz5 b5 k3 n3 alap alap

alaphelyzetű akkord:* a hármashangzat alapja a basszusban

szeksztakkord: a terc a basszusban

kvártszekszt-akk. a kvint a basszusban

jelölése: (C dúr) I

I6

6 I4

legtöbbször alapkettőzött**

legtöbbször kvintkettőzött

négyszekszt-akkord: hármashangzat + terc

Típusait az alapját képező dúr, moll és szűkített hármashangzat, valamint a szeptim (nagy, kis, vagy szűkített 7) alapján határozzuk meg.

Nekünk ezek közül

a domináns szeptimakkordot kell ismernünk, használnunk:

fordításai:

dúr hármás + k7 (szó-ti-ré-fá / mi-szi-ti-ré) a terc (vezetőhang) - szeptimhang disszonanciáját oldani kell

oldása: a szeptimhangot lefelé, a vezetőhangot fölfelé léptetjük***

kvintszekszt-, terckvart-, szekund-akkord

jelölése (C dúr) V5

4 V3

V2

* Mivel nem feladatunk négyszólamú szerkesztés, csak a kész záradékok lehetőleg értő használata, nem tárgyaljuk az alaphelyzetű akkordok terc-, vagy kvinthelyzetét. Példáink alaphelyzetű akkordjai oktávhelyzetben állnak: a legmagasabb szólamban is az alaphang található (= az alaphang oktávja). De: ld. csoportosítás pl. 4.1.
 ** Kettőzés: négyszólamú szerkesztésben a hármashangzat valamelyik hangját kétszer kell felírni. Leggyakoribb az alap, majd a kvint kettőzése. A vezetőhangot, szeptimhangot és az alterált hangokat nem kettőzhetjük!
 *** Bach nyomán a vezetőhang a zárlatban V7 után leléphet a kvintre: ti-dó helyett ti-szó / szi-lá helyett szi-mi

1.5.3. Funkciók:

tonika (T): a hangsor alaphangja, nyugvópontja

tonikai hármashangzat: az alaphangra épülő dúr v. moll hármashangzat, I.fok

tonikai funkciója van még a VI. foknak: gyengébb tonika, álzárlatot képezhet

d/m (c mollban 3 b-t képzeljünk a sor elejére, és az alábbiakban az írott h, - vagyis mollban bé- elé feloldójelet)

I. fok, teljes: lehet hiányos: VI. fok

kvinthiányos,
terchiányos

álzárlat: a várt I. fok helyett VI,
a basszusban dó helyett lá (mollban lá helyett fá)
Ld. 4.fej. 8: 410

domináns (D): - a zenei folyamatok előmozdítója

- főhangja a tonika felső kvintje és a vezetőhang
- közbülső sor / formai egység gyakran záródik dominánson
- félzárlatot képezhet: a zárlat I. fok helyett V. fokon áll meg: ld. 379.b, 449.b
- domináns funkciója van még a VII. foknak

és a zárlati I kvártszekeztnek, amelyet követ az V. fok

(ez az összetartozó két akkord értelmezhető az V. fok 6-5-ös és 4-3-as késleltetésének)

domináns hármashangzat, négyeshangzat: VII. fok, szinte kizárólag
V. fok V7 késleltetett V. fok: szekezt fordításban:

átmenő 7

V8 - 7 - (I) V4 - 5 - 3 VII6 - I

vagyis I kvártszekezt - V ld. 38.a

szubdomináns (S): - "alsó domináns", ellensúly, színgazdagságot visz a zenei folyamatba

- főhangja a tonika alsó kvintje
- szubdomináns hangzatok:
IV. fok és az öt legalább olyan gyakorisággal helyettesítő II6
- szubdomináns funkciója van még az alaphelyzetű II. foknak

IV. fok II6 II. fok

amiért a II6 a IV. fokot helyettesítheti:
basszusa ugyanaz,
terckettőzése megerősíti
a S főhangját,
de hajlékonyabb dallamvezetést tesz lehetővé

IV - V - I II6 - V - I II - V - I

Feladat: gyakorold a főfokok felismerését (I, IV, V,) hangszeres kották és a Korálkönyv záradékaiban!

Üsd le hangszeren először ezeket, majd az I4/6-V-öt 3# és 3b-ig dúrban és mollban is!

1.5.4. **Az akkordok alaphang-kapcsolatának két iránya:** ereszkedő és emelkedő. Mindkét irányban beszélünk fölépésről, amikor kvinttávolságra lépnek az akkordok, és terc, valamint szeptimlépésről.

Mi a fölépésekkel foglalkozunk.

Ereszkedő: autentikus irány

autentikus fölépés: aut. zárlat: gyakrabban: összetett aut.z. két aut. fölépéssel:

kvintlépéssel lefelé = kvártttal föl

V - I (I) - V - I I - IV és V₄ - 5 - I

T - S D - T

vagyis I6/4 - V

Emelkedő: plagális irány

plagális fölépés: plagális zárlat

kvintlépéssel fölfelé = kvártttal le

IV - I (I) - IV - I

Feladat:
Játszd le a zárlatokat minél több hangnemben, dúrban és mollban is!

Plagális Codák: - autentikus lezárás után nyomatékosítják a záradékot:

- a tonalitást erősítik a felső kvint (D) után az alsó kvinttel (S): 281.a, 42, 249.a
- kiszélesíthetik a záradékot (magnövelve a záradék-szakasz hosszát): 774.a
- segítséget nyújthatnak a belépéshez: - megerősítik az ütem egyet: 105.c
- és a tempót: 42
- a régi magyar énekek esetében szerepükről ld. az 5. fejezetben 5.3

Coda a két alaphang között: ha az alaphang alá lép, súlyosabb, vagy sötétebb:

774.a.b; 12.b 822, 38.d, 90.b

1.5.5. **Dallami figurációk:** idegen hangok beiktatásával dallamosabb meneteket hoznak létre a szólamokban, és élénkítik a ritmust.

Fajtái: 1. átmenőhang, 2. váltóhang, 3. késleltetés, 4. előlegezés, 5. orgonapont

1. 2.

Átmenőhangok: az akkordhangokat lépés-szerűen, a súlytalan ütemrészekben kötik össze.

Váltóhangok: - az akkordhangok felső vagy alsó szomszédos hangjai,

- az akkordhangról indulnak és oda térnek vissza,
- a felső általában diatonikus, az alsó kromatikus vh.
- általában súlytalan ütemrészekre esnek,
- de el is maradhat a kiindulás, ilyenkor súlyos váltóhangról beszélünk: pl. 103. o. 208.c

3.

kiindulás
(kvinthiányos V7 -mel)

IV V7 I I4 - 3 7 8
I4 - 3

Késleltetés: egy, vagy több szólam az előző akkordból átkötte nem lép egyidejűleg az új akkordra, hanem abban súlyos helyen disszonanciaként hangzik, és csak késve oldódik súlytalanabb helyen.

(a basszustól kvárt, kvártról tercre: négy-hármas késleltetés ld. előző oldal Összetett aut. zárlat V6-5 és 4-3)

4. 5.

514 718.b

Előlegezés: hangsúlyos ütemrészben levő hangnak a megelőző, súlytalan ütemrészben való megszólalása, disszonáns hang

Orgonapont: legtöbbször a basszusban kitartott hang, fölötté a többi szólam kisebb értékekben és a harmóniát változtatva mozog. Kezdször és befejezéször a fölötté szóló harmóniához tartozónak kell lennie.

Olvasmány:

Előfordul még a továbbiakban:

dó-tá-lá-szó-fá dallamfordulat az I. fejezet (3.) mintazáradékában, ld. a példát illetve szó-szi-lá basszuslépés a Példatár 266.b záradékában, és fá-fi-szó a 832.b -ben.

Ezek magyarázata:

Mellékdomináns: alterált (módosított) akkord: hármashangzat nagy terccel (ha k3-e van, felemeljük) vagy az V7 mintájára szeptimakkord n3-cel és k7-mel (utóbbihoz leszállítunk)

Szoros, V(7)-I-szerű ("szó-ti-ré-fá --- dó-mi szó") kapcsolatot hoz létre a hangsor más fokai között.

Pl. dúrban: I7^b-IV dó-mi-szó-tá --- fá-lá-dó: a szubdomináns, III³#7-VI: mi-szi-ti-ré --- lá-dó-mi: a VI. fok, vagyis a párhuzamos moll kiemelésére.

Oldásuk az V7-nek megfelelően történik: az alkalmi vezetőhangot fölfelé, a szeptimhangot lefelé vezetjük.

Váltódomináns: mellékdomináns a II.fokon, az alaphangnem V. fokát, dominánsát hangsúlyozza:

II³#-V, II³#7-V: ré-fi-lá vagy ré-fi-lá-dó --- szó-ti-ré

Példa mellékdominánusra:

Plagális záradékok (3.)

4 szólamban:

vagyis:

dó tá lá-szó-fá C dúr I bI2 *IV6; mint F dúr V V2 I6:

A disszonanciát a szekstakkord *(IV6) oldja, így hangsúly helyeződik vele a IV fokra, a szubdominánusra. Ez történik a fent említett esetekben is, mint disszonancia-oldás, V7 disszonanciája és oldása, csak máshova helyezve, más fordítással.

2. fejezet

A kísérőszólam

Mikor van szükségünk rá?

A kétrészes intonációk nem igényelnek kíséretet a záradékig.

Próbáld meg lejátszani a Példatár előjátékait csak unisono bemutatással! Pl. 8.a.b, 30.b. Kiderül, hogy így is használhatók, az alsó szólam csak felöltözteti őket. (Keress hasonló példákat!)

Még rávezető hangok nélkül is odailleszthetjük a záradékot az 1. sor után, legfeljebb kicsit darabos lesz előjátékunk: pl. 6 és 449.a. rávezetés nélkül és a leírt formában.

De előfordul, hogy a minimális hangzásnál és terjedelemtől többet szeretnénk. Szívesen idéznénk akár a következő szakaszt is az énekből, és ünnepi istentiszteleten hosszabb és teltebb hangzású intonációt játszánánk.

Ehhez egyetlen kísérőszólam már hozzásegíthet. Ld. az előbb felsoroltakat, valamint 222. c, 231.b, ill. 249. b. és c.

Ez a szólam legegyszerűbben párhuzamos mozgással követheti a dallamot. A folyamatos párhuzamosság egyhangúságát pedig az ellenmozgás és az önálló ritmus töri meg.

2.1. MILYEN TÁVOLSÁGBAN KÖVESSE A KÍSÉRŐSZÓLAM A DALLAMOT?

Oktávpárhuzammal rövid unisono szakaszokat erősíthetünk meg. Ld. 391.

Kvint- és kvártpárhuzamhoz a himnuszok intonációjában fordulunk, ld. a Himnuszok... fejezetben. Találkozunk vele egy-egy lépés erejéig régies záradékokban is.

A párhuzamos követés lehetőségei közül általánosan a tercparhuzamot alkalmazzuk, esetenként fordításával, a szeksztpárhuzammal váltakozva.

2.1.1. Tercparhuzam vagy decima, jelölése 3 ill. 10.

Hosszú szakaszok kíséretére alkalmas, akár a záradékig:

208.b; decimával és későbbi indítással 744

Kísérhetünk vele hangról-hangra,

mozgalmas dallamokat pedig nagyobb ritmusértékekkel követhetünk:

A kürtmenetben a tercparhuzamot két hangköz szakítja meg:

a dó alatt a mi szekszttel, és a ré alatt a szó kvinttel:

47.a

2.1.2. **Szeksztópárhuzam:** hosszan zsoldárzáradékokban és skálamenetekben találkozunk vele, ld. ott.

Folyamatos szeksztópárhuzam kísérszólamként:

alul kíséri a dallamot:

felülről követi:

390.a 38.d

Feladat: kísérsz hangszeren minél több dallamot, éneksort terc- és szeksztópárhuzammal! Először alul kövesse a dallamot, majd próbáld meg felülről is!

2.2. ELLENMOZGÁS

A dallam lépésével ellentétes irányú lépés.

Ha szekundokkal haladunk, az oktáv közvetítésével így válthatunk 3-ról 6-re, 6-ról 3-re:

Az oktáv közvetítéssel szeksztópárhuzamról tercpárhuzamra (10-ra):

Az alábbi intonációban két ütem tercpárhuzam után az oktáv közvetítésével szeksztekkel érjük el a záradékot: (közben két lépésnyi ellenmozgás)

170.c 157.c

Feladat: Keress példákat párhuzamos és ellenmozgásra a Példatárban, valamint a két szólam együttmozgására és önálló ritmusára!

2.3. A KÍSÉRŐSZÓLAM BELÉPÉSE

2.3.1. **közös hang** segítségével:

kítartott hanggal a prímből terc lesz, az oktávból decima:

az oktávból szekszt:

291.a 744.a 444.a

ellépnek a közös hangról két irányba:

egyfelé, kisebbet és nagyobbat:

491 390.a 434.b

2.3.2. terccel:

Musical score for 'terccel' in 3/4 time. The piece is in G major. The right hand plays a melodic line with eighth notes and quarter notes. The left hand provides accompaniment with chords and single notes. The score is divided into three measures: 419.b, 24, and 169.a.b. Fingerings 3, 10, and 10 are indicated.

szekszttel:

Musical score for 'szekszttel' in 3/4 time. The piece is in G major. The right hand plays a melodic line with eighth notes and quarter notes. The left hand provides accompaniment with chords and single notes. The score is divided into two measures: 173.a.b and 163.b. Fingerings 6 and 6 are indicated.

ritkábban kvinttel:

Musical score for 'ritkábban kvinttel' in 5/8 time. The piece is in G major. The right hand plays a melodic line with eighth notes and quarter notes. The left hand provides accompaniment with chords and single notes. The score is divided into two measures: 5 and 170.b.

2.3.3. Orgonapont a tercpárhuzam megtámasztására:
az előjáték kezdetén:

Musical score for 'Orgonapont' in 4/4 time. The piece is in G major. The right hand plays a melodic line with quarter notes and eighth notes. The left hand provides accompaniment with chords and single notes. The score is divided into two measures: 410, ld. még 208.c.

a záradék *nyitó I. fokának alapja, vagy kvintje szólal meg előbb, a kíséret szintén tercpárhuzam

Musical score for 'záradék *nyitó I. fokának alapja' in 6/4 time. The piece is in G major. The right hand plays a melodic line with quarter notes and eighth notes. The left hand provides accompaniment with chords and single notes. The score is divided into five measures: *I6, 1.c, *I6, and 210.c. Labels 'I.fok alapja', 'záradék', 'I.fok kvintje', and 'záradék' are placed above the notes.

2.4. A KÍSÉRŐSZÓLAM CSATLAKOZÁSA A ZÁRADÉKHOZ

Legtöbbször a záradék basszusához tart.

Olykor a középső szólamhoz csatlakozik - párhuzamos kíséret után: párh. terc 208.b, szeksztt 290 után
- ha önállóbb a kísérszólam: 249.c, 624.b.

2.5. ÖNÁLLÓBB LESZ A KÍSÉRŐSZÓLAM,

> ha az együttmozdulás helyett saját ritmusa van: például szinkópát alkalmaz, ritmust ismétel, vagy felel a felső szólam ritmusára: 249.c, 230, 373.b

> ha a párhuzamos követés előtt az ének kezdetét ismétli:

kánonszerű belépés:

ld. még 622

Az 1. sor után az alsó szólamban is szünet következik, mintha folytatná a kánont, de ezután tercparhuzammal követi a felső szólamot. 281.b

imitáló belépés a teljes kezdő motívummal:

<.....>

196.a

a motívum kezdetével:

csak a kezdőlépés:

<.....>

122.b

<.....>

221.a

kis változtatások az imitáló motívumon:

ld. még 622

negyed értékű kvárt helyett
marad az oktáv távolság

266.b

a pontos ismétlést (nónát)
felülírja a párhuzam

281.b

2.6. KIS SZEMLÉLTETÉS

2.6.1 Önálló ritmus, ellenmozgás, imitáló sorkezdés

222 kiindulás: sorismétlés az alsó szólamban (Sorismétlés: 3.4.B)

önállósodó ritmus a kíséző felső szólamban
és imitáló sorkezdés a teljes sor megismétlése helyett az alsóban:

megismételjük a nyújtott ritmust

a megváltozott szólamot a felső még párhuzamosan követi

végül ellenmozgás alkalmazásával két önálló szólamot kaptunk:

(előjátékként ne ezt játszd, a Példatárból válassz!)

2.6.2 Kísérszólam az átvezetés alá, majd az 1. sor alá is

406 kiindulás: unisono 1. sor + záradék:

1. sor + átvezetés + záradék:

az elejétől kísérszólammal:

még egy szólammal ld. a Példatárban

3. fejezet

Záradék a záróhang alatt

A legegyszerűbb megoldással találkozunk ebben a fejezetben: az unisono 1.sor után a kitartott záróhang alá illesztjük a záradékot.

Ez először plagális kadencia dúrban, mollban és dór hangnemben.

Frígen szintén plagális fölépés a záróhang alatt, illetve a dallam zárófordulata mi-i-ré-mi, mialatt a basszus szekundlépésekkel ereszkedik le az alaphangra.

Végül ún. sorismétlés: a dúr (mixolid) záróhang alatt terckísérettel ismétlődik meg a (zsoltár)dallam.

3.1. AZ ÉNEK 1. SORÁNAK ZÁRÓHANGJA ÉS AZ ALAPHANG

Az intonációk az alaphangon záródnak.*

3.1.1. Sok ének 1. sorának záróhangja is **megegyezik** az alaphanggal, ilyenkor minden gond nélkül követhető a fenti eljárás.

a) 153. énekünk Sztárai Mihály zsoltárdicsérete, tegyük ezzel próbát!

Szaggatott vonalakkal tagolták számunkra az éneket, fogjuk fel őket ütemvonalaknak!

Ezek szerint az 1. sor két 4/4-es ütemből és egy 6/4-esből áll, amit így tudunk felírni:

Lá sor, tehát a mintapéldák (-záradékok) elé két bét képzelünk. Így a kiindulópontunk a Plagális záradékok között

d/m ré-fá-lá = c-esz-g lesz, transzponáljuk dé=lá-ra:
g-bé-d-t kaptunk

Ezek után kereshetjük a záradékunkat.

Például vegyük az (1.e)-t

a lá sorok számára ajánlott végződés, terc nélkül: vagy a (2.a)-t:

b) Ha a főhangsúly előtt ér véget a sor:

> átkötjük a záróhangot, és a záradék kezdődik ütem egyen:

felütéses ének, a záradék is felütést kapott

* kivétel: ld. a 8. fejezetet: A kezdőhangra vezetünk

> vagy kiszélesíthetjük az éneksor végét:

222

Ha az ének kezdetét nem tudjuk ütembe helyezni, ütembeosztás nélkül idézhetjük.

Ld. számos zsoltár, néhány korai korál és magyar ének esetében: pl. 5b, 8, 163, 386.b, 545, 624.a. stb.

Azonban a záradék, és ha van, a záradékra vezetés is már ütemezetten történik.

3.1.2. Az alaphangon kívül gyakran **máshol végződik az első sor.**

Hogyan érhetjük el ilyen esetben mihamarabb az alaphangot?

> Érdemes először a zárómotívumot, vagy a zárósort szemügyre venni:

A 168-as ének 1. sora:

A sor zárómotívumát elhagyjuk és helyébe az ének zárómotívumát illesztjük:

Ezután az első példánkhoz hasonlóan egységes ütembe helyezzük a kapott sort, és kiválasztjuk a záradékot. Ld. még: 561.a és 182 (autentikus záradékkal).

(Két bé az előjegyzése, mégsem takaríthatjuk meg a transzponálást.

Az ének c-re végződik, hangneme c dór. Mivel a dór lá sor fi-vel, ezért c a lá, nem g!)

Az alábbi példában az ének utolsó sorából alakítottunk ütemet, ennek a közbeiktatásával hidaljuk át az 1. sor záróhangja és az alaphang közti távolságot:

624.a

7. sor

a sor végéből

> Az alaphang eléréséhez igénybe vehetünk még átmenőhangokat, ld. 105.a,

rokon motívumot, ld. 154,

vagy közvetlenül rálépünk az alaphangra:

- mivel szekund a távolság:140,

- mivel az ének következő sora az alaphangon kezdődik: pl. 150.a

Feladat: figyelj meg minél több ének kezdősorát: hol helyezkedik el a záróhang az ütemen belül, és mi a távolsága az alaphangtól!

Vezess többféle módon ütem egyre és az alaphangra, ha máshol végződik!

3.2. PLAGÁLIS ZÁRADÉKOK A ZÁRÓHANG ALATT

Önálló záradékként leginkább korai és régies, valamint felhívó tartalmú énekek lezárására alkalmazzuk őket, ld. az alább következő példákat.

Coda-szerű kiegészítői lehetnek autentikus záradékoknak: ld. Példatár 150.a. záradék, b-ben Coda. Dór, vagy moll magyar énekek Codájaként pedig alkalmasak a vezetóhang nélküli, szó-t tartalmazó záradékok helyettesítésére, ld. a köv. fejezetben.

Egyszerűbb záradékok a)

(1.) párhuzamos (egyirányú) mozgással

d/m /m d/m változhat a ritmus:

(a) 154.a

(b) 831.a

(c) Új ének 74. zs./1. nyolcadokkal 105.a. 222.a

változhat a dallam is:

DL 151 (261) záradék

(d) 548.a felütéssel, tág fekvésben 822

(e) 624.140.491. 561.462 fríg

(f) Illeszd a 249. ének fél sora után!

(2.) egy mozgó szólammal, szintén variálható - próbáld változtatni ritmusát, dallamát!

/m DL 318 (403)

(a) 545

(b)

b) a fentiek egy kicsit másképp:

lassúbb basszussal:

kettőzzük az alaphangot:

163.a

501.c

291.a

További záradékok

(3.) **ellenmozgással, dúrban tá-val** (itt olvashatsz róla: 1. fej. 1.6. Olvsmány, a példa is!)

DL 166 (201) Coda rövid autent. zárlati lépés után

210.b

szólamcserével
a kezdőhangra vezet:

Illeszd a záradékot a következő énekek teljes 1. sora,
majd fél sora után: Melyik éneknél válik be leginkább?

168.a "Jézusom, ki árva lelkem"
"Ne hagyj elesnem..." végig fi-vel

"Jézus hív, bár zúg, morajlik"
"A Sionnak hegyén, Úr Isten"

d/ megnövelt értékkel és kis változással:

aprózott értékkel és az alsó szólamok cseréjével:

208.a **Illeszd** a
"Jer, Krisztus népe, nagy vígan" kezdetű
ének - 228 - fél sorához!

(4.) **ellenmozgással hosszú skálamenet**

d/ NCs után 468 (630) Coda

150.a.b, 313.a

313.b

(5.) **a záróhang az alaphangról fellépked a tercig:** ünnepélyes, emelkedett

d/

266

667

210.b

Példák a záradékok alkalmazására - az intonációkat lásd a Példatárban!

"Ó, én két szemeim" (1.a)

154.a

- a záradék kevés mozgása lehetőséget ad a kezdőhang felidézésére

- hangismétlés az énekben, a záradékra vezető motívumban és a záradékban

(A dór énekek harmonizálásakor, pl. a Korálkönyvben, a zárlatban kis szekesttel találkozunk: fi helyett fá-val. Ebben az előjátékban az á és ás között a záradékra vezető motívum közvetít: nincs benne egyik hang sem.)

"Jer, kérjük Isten áldott Szentlelkét" (1.d)

548.a

"Adjatok hálát az Istennek" (1.c)

105.a

a záradék az 1. sor negyedeihez nyugodt lépegetéssel csatlakozik

örömteli a szöveg: a kvinten záródó 1. sor után a rávezetés átmenőhangjainak nyolcadmozgása egészen a záróakkordig tart

"Nagy hálát adjunk az Atya Istennek" (1.c)

222.a

"Emeljük Jézushoz szemünk" (1.e)

624.a

ebben a két előjátékban a záradék ritmusa az előző ütemét ismétli
Ld. még 140: a kezdősor szokatlan ritmusát ismétli a záradék

"Jövel, Szentlélek Úr Isten"

545

kétféle csatlakozás: (2.a) °

a záradék az ének skálamenetét folytatja lassuló ritmusban

kísérőszólamhoz csatlakozik: 291.a

"Ó, mely boldog ember az", "Karácsony ... E húsvét ... E pünkösöd ünnepében" (3.a)

210.a

ünnepi ének, a teltebb hangzás érdekében a bal kézben is ott a kitartott alaphang

444.a (3.b)

az ének kiszélesített vége

dór, végig fi-vel, a záradék a szólamcserével rávezet a kezdőhangra

313 (4.a)

Skálamenet az énekben is. Közvetlenül ráléphetünk az alaphangra, mivel az egyben a 2. sor kezdőhangja is.

"Szent vagy, szent vagy, szent vagy" (5.b)

667

a mély fekvés miatt vagy oktávketőzéssel élünk,
- ld. (hallgasd) f-ről: 210.b, R 266 g-ről -

vagy egy oktávval följebb, a bal kéz unisono sora után lép be a záradékkal a jobb

Feladat: Keress ütembeosztás nélküli énekeket az énekeskönyvben!

A sorok páros vagy páratlan lüktetésűek? Megváltozik-e soron belül a hangsúlyrend?

Páros, vagy páratlan ütemű záradékot válasszunk inkább előjátékuk szerkesztéséhez?

Hasonlítsd ehhez össze a Példatár 624.a. és b. előjátéka záradékának ütembeosztását!

Mi indokolja a választást?

3.3. FRÍG ZÁRADÉKOK A ZÁRÓHANG ALATT a záróhang "mi"

(1.) **Egyszerű záradékok:** ld. még a 7. fejezetet

(2.) DL 141

először így gyakorold, majd:

(3.) DL 218 (-)

először így gyakorold, majd:

A záradékok alkalmazása:

az 1. sor záróhangja az alaphang:
462

51

a sor záróhangjáról leereszkedünk az alaphangra:

170

3.4. SORISMÉTLÉS

Könnyen alkalmazható megoldás egyes mixolíd és dúr zsolatórok esetében. A jobb kéz kezd és tercelve ismétli meg a sort a bal. (Aminek a felső szólamát, ha szükséges, jobbal játszuk.) Sokszor külön záradékra sincs szükségünk, legfeljebb a sorvéget változtatjuk meg a lezárás érdekében. Ld. Intonáció Gyűjtemény 121 HP

A. Dúr és mixolíd zsolatórok:

35 a dallam fölött a terc: változtatás a lezárás érdekében

megtámaszthatjuk a szinkópát:

30 a dallam alatt a terc:

az alaphang felé
törekszik az alsó szólam

vagy szólamcserével:

Alaphangra lépés, lépegetés és rövid záradék:

15

egyetlen plagális lépés,
kis változtatás az érdekében

21

21

rövid autentikus záradék és Coda
(a kezdőhangra vezetünk)

B. Dór zsoltárok:

12

° változtatás a diszsonancia elkerülése érdekében:

12

szólamcsere: terc helyett szekst, és elmarad a kitartott hang:

szólamcsere: terc helyett szekst, és elmarad a kitartott hang:

á helyett f: kvárt távolság helyett szekst

Egységnyi záradékkal AAB forma:

5

rávezetéssel és a nyitó kvint helyett kvárt lépéssel:

5

a záradék a saját zárósora, -motívuma

vagy AAvB

záradék

A zárómotívum is ismételhető: AABB(v)

107 csupán az alaphang helyett tiszta kvintet tartunk - kicsit mozgatunk

záradék

4. fejezet

Autentikus záradékok

Az autentikus kadenciák évszázadok jól bevált zárófordulatai (autentikus: hiteles), csak alkalmazásuk módjában van koronként és stílusonként kis különbség. Így mi is beépítjük majd a magyar énekek jellegzetes zárómotívumaiba, és zsolttárok előjátékait is le fogjuk zárni a T-(S)-D-T kadenciális lépéssorral.

Fejezetünk záradékait két részre osztottuk:

Egyszerű autentikus záradékok: benne olyan rövid, többségében (T)-D-T típusú kadenciákat adok kézbe, melyeket énekeskönyvünk szinte valamennyi énekénél alkalmazhatunk (a fríg és mixolíd dallamok kivételével). További záradékok: ezek főképp a barokk és a későbbi korok énekeihez járulnak.

A példák között először a korábbi formával foglalkozunk: 1. sor + záradék, majd kitágítjuk a kört a kérdés - felelettel, hármas tagolású formával (itt kezdődik a B nehézségi fok), végigkövetett énekkel.

Emellett a kísérszólam alkalmazására is rámutatunk.

A záradékok csoportosítása a zárómotívumok kezdőhangja szerint történik, ill. külön a 3/4: (4.) és (10.)

4.1. EGYSZERŰ AUTENTIKUS ZÁRADÉKOK

Általánosan alkalmazhatók a legújabb énekekig bezárólag. Három záradék egészíti ki a sort, ezekkel a vezetőhang nélküli letétek elé készíthetünk előjátékot. Előszörre a vastag záróvonallal jelölteket ajánlom.

(1.) *m-r-d / d-t-l*

° szeptimhang nélkül is

419.b.(a) még egy szólam 406

774.a

758

5.a

/m, dór vezetőhang nélkül

(2.) *d-t-d / l-szi-l* Ezek a záradékok a záróhang alá is illeszthetők, ha az 1. sor (fél sor) az alaphangra érkezik.

769

290

/m, dór vezetőhang nélkül

1.3 / 204.

(3.) szó-ról / mi-ről

5.b, 166.d

8.a, 184.a

/m, dór vezetőhang nélkül

(4.) 3/4-es záradékok: változtatás nélkül alkalmazhatók 6/4-es ütembeosztás esetén is, felütéssel a d. végződésével

ha felütéses az ének, elmarad a késleltetés:

Gyakorlat a záradékok transzponálása és memorizálása érdekében: a záradékok első akkordja:

Először azonos nevű dúrban, mollban: itt csak az I. fok tercében lesz különbség, az V. fok ugyanaz, különbség majd a záradékok folytatásában lesz, ezért kövesd szolmizálva a játékod!

C dúr I.fok

I6

I4/6-V

c moll

I6

V

* 3 szólamban a szó gyakran hiányzik

* 3 szólamban a mi gyakran hiányzik

Párhuzamos hangnemekben:

G dúr I.fok

I6

I4/6-V

e moll

I6

I4/6-V

Feladat: gyakorold 4# 4b-ig! (A 48-as ÉK- ben és Korálkönyvben találunk 4b-s énekeket: 206, 210, 276.)

4.2. AZ EGYSZERŰ AUTENTIKUS ZÁRADÉKOK ALKALMAZÁSA

Hogyha hamar megtalálod az I. fokot és az I4/6-V-öt, egykettőre jártasságot szerzel az énekek kezdő-sorának lezárásában. Ezekben az előjátékokban sok lesz az ismétlődés, túlságosan is egyszerűnek tűhetnek, de nem fogsz zavarba jönni a váratlan helyzetekben.

(Egyszerű fríg záradék az előző fejezetben: 3.4, mixolíd a következőben található: 5.1.5)

Az előző fejezetben először el kellett érünk a sorvéggel az alaphangot.

Ezek a záradékok szabadon csatlakoztathatók az első sor után, csak az előjáték záróhangja egyezzen meg az ének alaphangjával.

A záradékokat hozzáillesztjük az 1. sorhoz:

173 (1.b)

175 (4.) Ebben az énekből az 1. sor záróhangja szi, ami után kínálkozik a folytatás:

szi-ről lá-ra lépünk

De rávezetéssel

összeköthetjük a sorvéget
távolabbi záradékkal is:

Ez a megoldás jobban felhívja
magára a figyelmet:

így választhatjuk a dó- val kezdődő záradékokat.

A felütéses énekekben a rávezetés egyben **felütés** is.

178 (4.a) Itt váltóhanggal kerültük el a hangismétlést:

A záradék basszusa változatlanul ütem egyen indul.

Az ének felütése miatt a záróütem lett rövidebb, ezért abból elmarad a 4-3-as késleltetés.

De a felütéses ének záradékát is kezdhethetjük ütem egyen;
 valamint a **felső oktávon** kezdődő énekek záradékát egy oktávval magasabban játszhatjuk,
 405 így megkapjuk a kezdőhangot:

Feladat: Játssz le többször a fenti példákat, majd próbáld ki a többi záradékkal is őket;
 rávezetés nélkül, azután próbálkozhatsz többféle rávezetéssel / felütéssel is!

Magyar énekekben

záradék változtatás nélkül:
 184 (3.b)

de könnyen megmozdíthatjuk a ritmust
 az ének ritmikájára utalva:

> lá sorokban:
 pl. a (3.a)-ból:

megmozdíthatjuk a dallamot is:
 (3.b)-ből (1.b)-ből:

> dúrban a ritmust és a basszus dallamát:

157.a

> 6/8-ban: énekeskönyvünkben sok éneket találunk ezzel az ütemezéssel
 174 záradék dó-ról: mi-ről:

Illessz először változatlan záradékokat magyar énekek 1. sorához, majd próbáld módosítani őket!
 Ezután nézd meg a következő fejezet záradékait is!

Zsoltárok:

A záradék lehet változtatás nélkül:

90 (1.a), (3.a)

vagy:

42 (1.e)

de meg is bonthatjuk
a kitartott hangot:

a (2.a) záradékban is:

még tovább:

28.a

24.a

Himnuszok, gregorián eredetű énekek, magyar énekek vezetőhang nélkül:

(1.g), (2.f), (3.d)

501

vagy:

Autentikus záradékok a záróhang alatt:

290 egész sor után:

476 fél sor után:

4.3. További záradékok:

ZÁRADÉKOK TÖBB FIGURÁCIÓVAL, ÖSSZETETT AUTENTIKUS ZÁRADÉKOK

d/m felütéses énekek esetében elmarad a záradék utolsó üteméből a késleltetés

(5.) *m-r-d/d-t-l*

514 744, 208.b

718.a 822.b DL 395 (821)
Codával

24 28 723

a dallamhoz igazítva R711: álzárlattal ld. 410
ld. 103.o.

a dallamhoz igazítva 832.a

(6.) *d-t-d / l-szi-l*

a dallamhoz igazítva 772 és 134.o. 388 774.b 390.b
figurációkkal 208.c

Musical score for system 1, measures 601-390.c. The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The music features a simple harmonic structure with quarter and eighth notes, and rests. There are three sharp signs (#) above the treble staff, indicating specific notes or chords.

Musical score for system 2, measures 105.b-390.a. The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The music features a simple harmonic structure with quarter and eighth notes, and rests. There are three sharp signs (#) above the treble staff. A slash with a flat sign (/m) is placed above the treble staff in the second measure. Below the score, the text "kis ritm. vált. 48-as 312.b" is written.

Musical score for system 3, measure 163.b. The score is in B-flat major (two flats) and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The music features a simple harmonic structure with quarter and eighth notes, and rests.

Musical score for system 4, measures DL 343 (494) and DL 329 (412). The score is in B-flat major (two flats) and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The music features a simple harmonic structure with quarter and eighth notes, and rests.

(7.) alulról

Musical score for system 5, measures 228.a-228.b. The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The music features a simple harmonic structure with quarter and eighth notes, and rests. A sharp sign (#) is placed above the treble staff in the first measure. The time signature changes from 4/4 to 4/4 in the second measure.

(8.) magasabbról: ld. még Skálamenetek a záradékhöz

Musical score for system 6, measure 388. The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The music features a simple harmonic structure with quarter and eighth notes, and rests. A sharp sign (#) is placed above the treble staff in the second measure.

Musical score for 208.d, featuring a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The piece is marked with a dynamic of *d/* (forte). The notation includes eighth and quarter notes in the treble and bass staves, with some rests in the final two measures.

208.d

Musical score for 445.b and 768, featuring a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The notation includes eighth and quarter notes in the treble and bass staves, with some rests in the final two measures.

445.b

768

(9.) váltódomináns, mellékdomináns (ld. 1.5. Egy kis elmélet)

(mellékdomináns az előző fejezetben: plagális záradék dúrban tá-va (3.a); még Ptár 823)

Musical score for a dallamhoz igazítva 832.b and 266.b, featuring a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The notation includes eighth and quarter notes in the treble and bass staves, with some rests in the final two measures.

a dallamhoz igazítva 832.b

266.b

(10.) 3/4-es záradékok: ld. még Egyszerű autentikus z. (4.) felütés esetén elmarad a záróakkord 4-3-as késleltetése

Musical score for 175; 2/4-es szekvencia után 624.b, featuring a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The notation includes quarter and eighth notes in the treble and bass staves, with some rests in the final two measures.

175;

2/4-es szekvencia után 624.b

a dallamhoz (és 9/4-hez) igazítva 249.a.b (és c)

Musical score for 568, featuring a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The notation includes quarter and eighth notes in the treble and bass staves, with some rests in the final two measures.

568

Musical score for 178, featuring a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 6/4 time signature. The notation includes quarter and eighth notes in the treble and bass staves, with some rests in the final two measures.

178

A záradékok alkalmazása:

4.4. ELSŐ SOR + ZÁRADÉK

- illesztéssel, rávezetéssel. Ha közös zárómotívummal, akkor gyakran augmentált ritmusértékkel: pl. 228.
Csatlakoztathatók a záradékok unisono bemutatáshoz, ld. 175,
de terc- vagy szeksztpárhuzammal többnyire bekapcsolódik a kísérőszólam:

178 > rövid párhuzamos kísérettel:

163.b a jobb kéz rávezetését párhuzamosan kíséri a bal - ugyancsak rávezető hangokkal:

> közös hangról indul: 476, 769

4.5. KÉRDÉS - FELELET

Az ének első két sora önmagában kérdés - felelet: AAv

772

Intonációja a Példatárban.

A következő énekekben nyitva maradt az első sor, mintha kérdés lenne:

713

774

Adhatunk rá feleletet:

713 a záradék kiszélesítését a záróhang hosszának növelésével a 4-3-as késleltetés biztosítja:

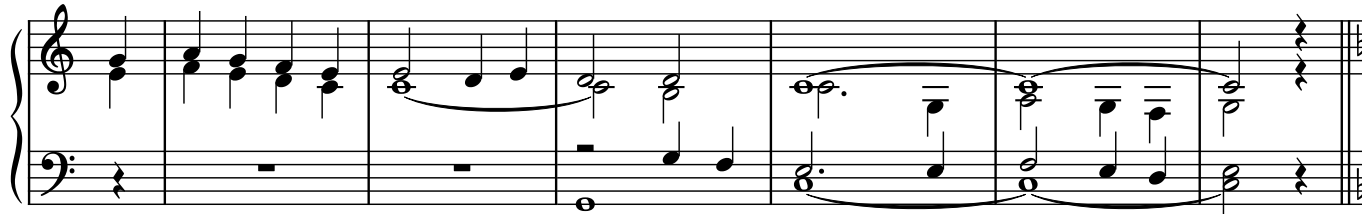
Célszerű a felelet-szakaszt megkülönböztetni:

- a kérdés végig unisono, ld. még 175
- vagy a bal kéz indítása után a feleletben veszi át a jobb kéz a vezetést: 173.a, 772

Ez a 4/4-es ének a kérdés és felelet teljes idézésével túl hosszú lenne előjátéknak:

774 ezért csak a feleletből lett az intonáció. Codával szélesítettük ki a záradékot:

(Kísérőszólam: tercparhuzam elejétől a záradékig, a záradék középső szolamához csatlakozik.)

4.6. AZ ISMÉTLŐJELES SOROK

a kérdés-felelethez hasonlóan összetartoznak, sorpárt alkotnak. Többnyire az alaphangon záródnak. (Bár kivétel pl. az előbbi 774, 390, 412...)

744 Akár át is alakíthatnánk őket kérdés - feleletté:

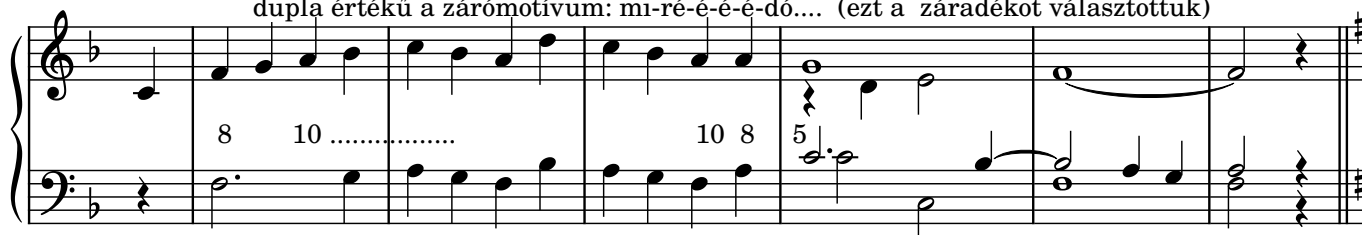

Ha teljes sort idézünk, akkor nem az ismétlésre lép be a gyülekezet, mert felkészületlenül érhetné, gyors levegővételre lenne szükség:

hanem szintén biztonságos lezárás után.

Példánkban most nincs Coda, helyette a sorvéget szélesítettük ki: ld. még 42 és 208.b
dupla értékű a zárómotívum: mi-ré-é-é-dó... (ezt a záradékot választottuk)

(Kísérőszólam: a közös hangból, oktávból decima-párhuzam, ellenmozgással kapcsolódik a záradékhoz.)

Próbáld másik záradékot illeszteni ehhez az éneksorhoz az (1.) és az (5.) záradékcsoportból!

Megváltoztathatod a záradék felütését, alkalmazhatsz Codát.

Unisono bemutatással próbálkozz, ha beválik egy záradék, utána jöjjön a kísérőszólam 3-cel, vagy 10-val!

4.7. RÖVIDEBB IDÉZET

Az ismétlődő kezdősorok legtöbbször világosan két részre tagolódnak:

718 208

A teljes sor idézése mellett további lehetőségek:

4.7.1 a sor első felét követi a záradék:

744 /2./

(Lehet a változatlan (1.a) záradék is, de akkor terc legyen a kísérszólam.)

225

(Kísérszólam: a terc felülről kísér.)

718.a

a sor augmentált vége a záradék: megtorpan a ritmus,

ld. még 228.b

a basszus nyolcadmozgásával kapcsolódik a záradék a dallamhoz

4.7.2 a kezdőmotívumra rövidül az idézet:

768

832.a

az ének jellegzetes kezdőlépése, majd a záradék a zárósorból idéz:

4.8. HÁROMRÉSZES ELŐJÁTÉKOK: ÁTVEZETÉS a bemutatás és a záradék között

Az átvezetés lehet pl.

> további idézet az énekből: a 2. sorból ld. Régi magyar énekek 5.4,5.
itt a domináns zárlat az ismétlőjel utáni szakaszból:

228.b

208.c > rövid szekvencia pl. az 1. sor második feléből:

(Kísérőszólam az elejétől, tercelése alatt rövid orgonapont.)

388 > új anyag

a záradék az 1. sor 2. fele

a záradékhoz kapcsolódó átvezetéssel ld. a Példatárban

624.b > hármashangzat-szekvencia - ld. Szekvenciák

410 > vagy álzárlattal: bemutatás + záradék ° álzárlattal + záradék egész zárlattal ld. 390.a
itt a Coda kapott önálló szerepet

4.9. HOSSZABB ELŐJÁTÉKOK

4.9.1. Két rész nagyobb ütemszámmal: 4+4 ütem

208.d

(Kísérőszólam az 1. részben: orgonapont helyett)

249.b

az ismétlőjel utáni motívum

(Kísérőszólam: a motívumok összekapcsolása érdekében a terc felülről kísér)

itt végződne 3/4-ben - ||
hacsak nem szeretnék kiszélesíteni a záradék szakaszát

4.9.2. Többé-kevésbé végig is követhetjük az éneket:

249.c a jellegzetes motívumok között hol kihagyás, hol bővítés: Ld. még: 390.a: sorpárjai új 2. taggal

(Kísérőszólam: párhuzamos mozgás és ellenmozgás, skálamenetek párhuzamosan és ellentétes irányban, egyenletes negyedekkel szemben nyújtott ritmus és eltolt hangsúly, kitartott hanggal szemben oktávugrás)

Feladat: alakíts szekvenciát énekek 1. sorának végéből, 2. sora elejéből, jellemző dallamfordulatából!

5. fejezet

Régi magyar énekek

Ebben a fejezetben az autentikus kadenciával a 16. és 17. század magyar énekeinek gyakori zárómotívumai-
ban találkozunk.

Az előző fejezet egyszerű záradékai közül az első záradékcsoportból (m-r-d/d-t-l) a dúr énekek számára
találunk ideillőt.

Lá sorokban a kvintről, vagyis a mi-ről induló záradékokat tudjuk alkalmazni, mivel régi magyar énekeink
zárómotívumai legtöbbször mi-ről érkeznek lá-ra. Közvetlenül onnan indulnak, vagy dó-ról lépnek-lépegetnek
föl és ereszkednek le a záróhangra.

Fejezetünkben a zárómotívumokat fogjuk záradékként illeszteni az 1, vagy az 1. és 2. sorhoz.

Ahogy az előző fejezetben is, többségében vezetőhang, szi előzi meg a lá-t. De vezetőhang nélküli záradékokkal
is találkozunk. Akkor van szükségünk rájuk, amikor a korálletét basszusa fá-szó-lá-ra végződik, vagy a zárlatban
szi helyett szó szerepel.

Végül a 2. sor idézése kapcsán beszélünk a belső sorzárlatokról.

A záradékok sorrendje: lá sorok szi-vel, lá sorok szó-val, dúr, mixolíd.

Egyszerű záradékok: csillaggal jelöltek, ezek szerepeltek az Egyszerű autent. záradékok között; és az **a** jelűek
(a záradékcsoportok elején található)

5.1. Záradékok: többségük énekek zárómotívuma, melyek olykor a zárósor szerepét is betöltik.

Ha 4/4-es ütemben hangsúlytalan helyen végződnek, utolsó előtti hangjukat megduplázzuk: kiszélesítjük.

5.1.1. Lá sorok szi-vel:

(1.) *mi-ről*

The musical examples are arranged in four systems, each with a treble and bass clef staff. The first system shows three examples: 153.a (marked with 'a'), 184 (marked with '*'), and 166.d (marked with '*'). Below 166.d is the note 'kis vált. 166.c'. The second system shows three examples: 222.b, 173.a.b, and 444.a. The third system shows two examples: 456 and 168.b.c. Above 168.b.c is the text 'ABCs után 215 (238)'. The fourth system shows two examples: 'a dallamhoz igazítva 379.a' and 'ütemezés 286.b'. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings.

(2.) dó-ról

Musical score for piece 231.b. It consists of two staves: a treble clef staff with a soprano line and a bass clef staff with a piano accompaniment. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The piece is marked with a forte 'a' dynamic. The melody in the treble staff features eighth-note patterns and rests, while the bass staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter and eighth notes.

231.b

Musical score for pieces 204.a.b and 165.a. It consists of two staves: a treble clef staff with a soprano line and a bass clef staff with a piano accompaniment. The key signature has two flats, and the time signature is 4/4. The piece is marked with a forte 'a' dynamic. The melody in the treble staff features eighth-note patterns and rests, while the bass staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter and eighth notes.

204.a.b

165.a

Musical score for pieces 240.a and 172.a. It consists of two staves: a treble clef staff with a soprano line and a bass clef staff with a piano accompaniment. The key signature has two flats, and the time signature is 3/4. The piece is marked with a forte 'a' dynamic. The melody in the treble staff features eighth-note patterns and rests, while the bass staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter and eighth notes. A double bar line separates the two pieces, with a 6/8 time signature change indicated below the bass staff.

240.a

172.a
4/4-ben 475.a

Musical score for piece 174. It consists of two staves: a treble clef staff with a soprano line and a bass clef staff with a piano accompaniment. The key signature has two flats, and the time signature is 6/8. The piece is marked with a forte 'a' dynamic. The melody in the treble staff features eighth-note patterns and rests, while the bass staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter and eighth notes.

174

(3.) lá-szi-lá (lá-szó-lá-szi-lá)

Musical score for pieces 173.c and 182.b. It consists of two staves: a treble clef staff with a soprano line and a bass clef staff with a piano accompaniment. The key signature has two flats, and the time signature is 4/4. The piece is marked with a forte 'a' dynamic. The melody in the treble staff features eighth-note patterns and rests, while the bass staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter and eighth notes. A double bar line separates the two pieces, with a 6/8 time signature change indicated below the bass staff.

173.c

182.b; kis vált.182.a
kis vált.188

(4.) alulról

Musical score for pieces 435.a, 435.b, and 561.b. It consists of two staves: a treble clef staff with a soprano line and a bass clef staff with a piano accompaniment. The key signature has two flats, and the time signature is 4/4. The piece is marked with a forte 'a' dynamic. The melody in the treble staff features eighth-note patterns and rests, while the bass staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter and eighth notes. A double bar line separates the first two pieces, and another double bar line separates the second from the third piece, with a 6/8 time signature change indicated below the bass staff.

435.a

435.b

561.b

Musical score for 169.a, featuring a piano accompaniment in G minor. The piece starts in 6/8 time, changes to 2/4, and ends in 4/4. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

169.a

(5.) magasról

Musical score for 166.a, featuring a piano accompaniment in G minor. The piece starts in 4/4 time, changes to 2/4, and ends in 2/4. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

166.a

Musical score for 541.a, featuring a piano accompaniment in G minor. The piece starts in 2/4 time and ends in 4/4. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

541.a

Musical score for 193, featuring a piano accompaniment in G minor. The piece starts in 4/4 time and ends in 4/4. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

193

5.1.2. Plagális Coda a szó-lá-ra végződő korálletétek elé
a vezetőhangot tartalmazó autentikus záradék után:

Musical score for 184.b and 174, 188, featuring a piano accompaniment in G minor. The piece starts in 4/4 time, changes to 6/8, and ends in 6/8. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

184.b

174, 188

Musical score for 182.b, featuring a piano accompaniment in G minor. The piece starts in 4/4 time and ends in 4/4. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

182.b

5.1.3. Lá sorok szó-val

(6.) a basszusban (mi-) fá-szó-lá zárólépés

DL 318 (403)

JB 369 (545)

231.c 154.c 231.a

Codával

681.b 166.b 541.b

kis vált. 475.b

517.a Szekvencia (6) 444

HP 380 (581)

172.b 169.b

(7.) az V. fok kis terccel az V-I kadenciális lépésben:

az altban lá-szi-lá helyett lá-szó-fá-mi, vagy a szopránban lá-szó-lá

222.c 240.b 165.b

566 204.b 444.b

Musical score for 'ütemezés 286.c'. It consists of two staves (treble and bass clef) in a 6/8 time signature. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The music features a melodic line in the treble clef and a supporting bass line in the bass clef, with various rhythmic patterns and rests.

ütemezés 286.c

(8.) *lá pentaton előjátékok lezárása, pentaton Coda*

(Coda-motívum és záradék: ld. a plagális Coda-motívum alkalmazását záradékként a 3. fejezetben)

Musical score for 'ütemezés 373.a'. It consists of two staves (treble and bass clef) in a 4/4 time signature. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The music features a melodic line in the treble clef and a supporting bass line in the bass clef, with various rhythmic patterns and rests.

Musical score for 'ütemezés 373.b'. It consists of two staves (treble and bass clef) in a 4/4 time signature. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The music features a melodic line in the treble clef and a supporting bass line in the bass clef, with various rhythmic patterns and rests.

ütemezés 373.a

373.b

Coda: szabadon variálható a pentaton hangsor hangjaiból:

Musical score for the Coda. It consists of two staves (treble and bass clef) in a 4/4 time signature. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The music features a melodic line in the treble clef and a supporting bass line in the bass clef, with various rhythmic patterns and rests.

5.1.4. **Dúr záradékok:**(9.) *mi-ré-dó*

Musical score for '157.a' and '281.a'. It consists of two staves (treble and bass clef) in a 4/4 time signature. The key signature has one sharp (F-sharp). The music features a melodic line in the treble clef and a supporting bass line in the bass clef, with various rhythmic patterns and rests.

157.a

281.a

Musical score for '157.c; 230' and '281.b'. It consists of two staves (treble and bass clef) in a 4/4 time signature. The key signature has one sharp (F-sharp). The music features a melodic line in the treble clef and a supporting bass line in the bass clef, with various rhythmic patterns and rests.

157.c; 230

281.b

MJ 235 (230)

662

Detailed description: This is a piano accompaniment score for a piece identified as MJ 235 (230). It is written in G major and 4/4 time. The score consists of two staves, treble and bass clef. The melody is primarily in the treble clef, featuring a mix of quarter and eighth notes with some rests. The bass line provides a steady accompaniment with quarter notes and chords. The piece concludes with a double bar line and a final chord.

(10.) fá-ról

GZ 209 (241)

196.a.b

Detailed description: This is a piano accompaniment score for a piece identified as GZ 209 (241). It is written in G major and 4/4 time. The score consists of two staves, treble and bass clef. The melody is primarily in the treble clef, featuring a mix of quarter and eighth notes with some rests. The bass line provides a steady accompaniment with quarter notes and chords. The piece concludes with a double bar line and a final chord.

(11.) szó-ról

DL után 172 (266)

emlékeztető
Codával

Detailed description: This is a piano accompaniment score for a piece identified as DL után 172 (266). It is written in G major and 4/4 time. The score consists of two staves, treble and bass clef. The melody is primarily in the treble clef, featuring a mix of quarter and eighth notes with some rests. The bass line provides a steady accompaniment with quarter notes and chords. The piece concludes with a double bar line and a final chord. The text 'emlékeztető Codával' is written in the right margin.

(12.) magasról

211.c.d

176

Detailed description: This is a piano accompaniment score for a piece identified as magasról. It is written in G major and 4/4 time. The score consists of two staves, treble and bass clef. The melody is primarily in the treble clef, featuring a mix of quarter and eighth notes with some rests. The bass line provides a steady accompaniment with quarter notes and chords. The piece concludes with a double bar line and a final chord.

5.1.5.. Mixolíd záradékok:

(13.)

507

192.a

Detailed description: This is a piano accompaniment score for a piece identified as Mixolíd záradék (13.). It is written in G major and 4/4 time. The score consists of two staves, treble and bass clef. The melody is primarily in the treble clef, featuring a mix of quarter and eighth notes with some rests. The bass line provides a steady accompaniment with quarter notes and chords. The piece concludes with a double bar line and a final chord.

DL Kétszólamú Korálkönyv 353 (507)
-számozott basszussal-

192.b

Detailed description: This is a piano accompaniment score for a piece identified as DL Kétszólamú Korálkönyv 353 (507). It is written in G major and 4/4 time. The score consists of two staves, treble and bass clef. The melody is primarily in the treble clef, featuring a mix of quarter and eighth notes with some rests. The bass line provides a steady accompaniment with quarter notes and chords. The piece concludes with a double bar line and a final chord.

A záradékok alkalmazása:**5.2. AZ ELSŐ SOR ZÁRADÉKKAL ÉS AZ ELSŐ SOR UTÁN ZÁRADÉK**

5.2.1. Az első sor záradékkal

Illesszük unisono kezdéssel a sor zárómotívuma helyébe a vele megegyező (v. kibővített) záradékot!

> Az 1. sor az alaphangon végződik:

222 (az összehasonlítás érdekében transzponáltuk)

166

Helyezz záradékot a 153. 165. és a 475. ének 1. sorának zárómotívuma helyébe!

5.2.2. Az első sor után záradék

Most járjunk el úgy, ahogy a legtöbb esetben, vagyis a teljes 1. sor idézése után következzen a záradék!

Látjuk, kétszer érkezünk az alaphangra,

és közel van egymáshoz a kétszeri megérkezés: (ehhez ld. 5.4. 166)

222

166

Ezt a sor végének kis módosításával küszöbölhetjük ki, elodázzuk az alaphangra lépést, meghagyjuk a záradéknak:

Próbálj másik motívummal záradékot illeszteni az 1. sor után! Továbbra se lépj kétszer az alaphangra!

> Másik hangon végződik az 1. sor, ilyenkor egyszerűen hozzáillesztjük a záradékot, saját zárómotívumával, vagy másikkal:

507

5.3. LÁ SOR SZI-VEL, VAGY SZÓ-VAL? Melyiket válasszuk?

A reformáció énekepertoárja, amely igen gyorsan elkészült, (az 1570 körüli énekeskönyvek úgyszólván már minden fontos darabját tartalmazzák), több forrásból merített. Középkori liturgikus és korai népdalok (kanciók) fordításai (ld. 261.501), asszimilált külföldi énekek (406) és a magyar népzene régi rétegei (168.173.184.462) alakították az ízig-vérig magyar egyházi énekek stílusát, melyben a formálódó újstílusú népdalaink egyes jegyeire is ráismerhetünk.

Az ekkor kialakult új énekstílus többfunkciós: ugyanazt a dallamot lehet használni világi históriás énekekre és templomi dicséretre, ünnepi énekekre, verses zsoltárparafrazisra, ha a versforma megengedi.

A több irányból érkezett zenei anyag magyarozza, hogy régi magyar énekeink harmonizálása lehet modális, vezetőhang nélküli és vezetőhangos is. És bár az új korálkönyvben találkozhatunk a korábbihoz képest új színekkel, akkordfűzésekkel is, azért a zárlatok a fenti két csoportba sorolhatók. Így mi alkalmazkodhatunk hozzájuk.

korálletét szi-vel:
165 BM - D.ÚjRKK

szó-val:
48-as 225 GyB és PÁ -RKK (transzponáltuk), 222 GZs -D.ÚjRKK

a 21-es ÉK jelenlegi (gyarapodó) korálkönyve: Digitális Új Református Korálkönyv (D.ÚjRKK)
a 48-as ÉK korálkönyve: Református Korálkönyv (RKK)

165 (256) "Irgalmazz, Úr Isten" kezdetű énekünk a RKK- ben kétféle harmonizálással és zárattal szerepel, az új DKK-ben BM (fent) és SzB zárata szi-vel, utóbbi még kétféleképpen szó-val is zár

222 (225) "Nagy hálát adjunk" k. énekünk az eddigi letétekben vezetőhang nélkül záródik, GZs-nál is **Feladat:** keress a korálkönyvekben magyar énekeket! Tartalmazza-e utolsó zárlatuk a vezetőhangot?

Többféleképpen alkalmazkodhatunk a kísérőkorálokhoz:

- > ha a záróütem V. fokában ott a vezetőhang (keresztrel, vagy feloldójellel), az első záradékcsoportból keresünk záradékot (lá sorok szi-vel)
- > ha a korálletét záradékában szó-val találkozunk, három megoldás közül választhatunk:
 1. **plagális záradékkal** látjuk el intonációnkat, ami egyformán alkalmas mind a két típusú korálletét bevezetésére - intonációk plagális z-kal: 3.2-ben ld. a magyar példákat
 2. **plagális Codát** illesztünk az autentikus záradék után:: 182.b, 184.b, 188
 3. a **"lá sorok szóval"** záradékcsoportból választunk

Előjáték plagális záradéka és a korálletétek záratai:

154, 48-as 240-es ének

szi-vel BM

szó-val GyB

Előjáték autentikus záradékkal és plagális emlékeztető Codával mindkét típusú letét elé: SzB D.ÚjRKK

165

A különböző záradékok összehasonlítása:

222

plagális záradék:

autentikus záradék:

Two musical staves showing a comparison of cadences. The first part shows a plagal cadence (plagális záradék) with a bass line starting on G2 and moving to F2, and a treble line starting on G4 and moving to F4. The second part shows an authentic cadence (autentikus záradék) with a bass line starting on G2 and moving to G1, and a treble line starting on G4 and moving to G5.

autentikus záradék plagális Codával:

V. fok kis terccel (7.):

a másik modális záradék (6.):

Two musical staves showing three different cadence types. The first is an authentic cadence with a plagal coda (autentikus záradék plagális Codával). The second is a V. degree minor triad (V. fok kis terccel (7.)). The third is another modal cadence (a másik modális záradék (6.)).

5.4. ÁTVEZETÉS

Az átvezetés > a 2. sor kezdete

166.d az ének sorszerkezete AABC

az átvezetés a B sor kezdete

záradék

Musical notation for example 166.d. It shows a transition from the first line to the second line (az átvezetés a B sor kezdete) and an ending (záradék). The key signature is G minor and the time signature is 6/4.

az átvezetés elválasztja egymástól a kétszeri megérkezést az alaphangra

281.b > szekvencia a 2. sorból

a 2. sor első motívuma

záradék

Musical notation for example 281.b. It shows a sequence from the second line (szekvencia a 2. sorból), the first motif of the second line (a 2. sor első motívuma), and an ending (záradék). The key signature is G major and the time signature is 6/4.

231.b

a 2. sor motívuma végéből a rövid szekv.

záradék

Musical notation for example 231.b. It shows the end of the second line motif (a 2. sor motívuma végéből a rövid szekv.) and an ending (záradék). The key signature is G major and the time signature is 4/4.

közös hanggal indul a 2. sor

154.c > "mozaik - sor"

a 2. és 3. sor motívumaiból

záradék

Musical notation for example 154.c. It shows a 'mosaic line' (mozaik - sor) composed of motifs from the second and third lines (a 2. és 3. sor motívumaiból) and an ending (záradék). The key signature is G minor and the time signature is 4/4.

5.5. AZ 1. ÉS 2. SOR UTÁN A ZÁRADÉK, sorzáró kadenciák

5.5.1. Az 1. sor után a teljes 2. sor, majd a záradék következik - saját zárómotívumával, vagy másikkal

444.a

1. + 2. sor + záradék: pl. 222.c; 240.b; 168.b.c; 230; 157.c; 163.a

5.5.2. Más szerkezetű előjátékok:

> első és teljes utolsó sor: 286.a.b; utolsó + 1. sor: 194

> a teljes ének másik zárómotívummal: 566, 475.b

5.5.3. A belső sorzárlatokról példákon keresztül:

Zárjunk le minden sort kadenciával:

Mi jelzi, hogy nem végleges a leállás az 1. és a 2. sor végén? / Mitől végleges az előjáték végén?

- nem vagyunk még alaphangnemben

- az első két sor zárómotívuma hangsúlytalan ütemrészen

fejeződik be: négyen

- az időleges tonikát negyed értékű V. fok előzi meg

- megérkeztünk az alaphangnembe,

- hangsúlyos ütemrészen áll meg: egyen,

máskor hangsúlyos lehet a három is,

- fél értékű az V.fok (domináns), ami

oktávugrással még nyomatékosabb lehet

154.b

- a kvinthangnemben D-T zárlat található fél értékű, oktávugrással erősített dominánssal (I6/4-V)

de a záróhangról ellép a kísérszólam

- /az alaphangnemben ez a kadencia kiegészítve, nyomatékosabban:

összetett aut. zár. szubdominánssal, hosszan kitartott I. fok

a fenti intonáció sorvégeit szemlélve:

- az 1. sor végén nem találkozik a dallam záróhangjával a kísérszólam

- a 2. sor záróhangját szekund távolságból éri el

- /egyedül az előjáték végén található záradék alaphelyzetű és fél értékű V. fokkal

A végső záradékot készen kapjuk. Nekünk az a feladatunk, hogy belső sorzárlataink a választott záradék-nál kevésbé nyomatékosak legyenek. Ennek érdekében válasszunk a fenti lehetőségek közül!

Feladat: mit mondhatunk el az 5.5.1. szakaszban felsorolt énekek sorzárlatairól?

6. fejezet

Zsoltárok és korai korálok

Ebben a fejezetben újdonság a sok szinkópa, valamint az V-I mellett a VII(6)-I kapcsolat. Találkozunk persze a megszokott ritmikával és akkordfűzéssel is, ezeknek a záradékoknak azonban a dallamvezetése lehet más, mint a begyakorolt korábbiak, mivel a zsoltárok zárómotívumaira utal.

Az előjátékok formája többnyire ismét igen egyszerű: 1. sor + záradék.

A 1. sort nem tudjuk minden esetben olyan könnyen ütembe helyezni, mint a magyar énekek kezdősorát, és nincs már eleve ütembe írva, mint ahogy az újabb kori énekek esetében találtuk. Ezért legtöbbször ütembehelyezés nélkül idézzük, és ütembe szedve csatlakozik hozzá a záradék.

A zsoltárok három részes formájának szerkesztéséhez segítséget nyújtanak a szekvenciák és a skálamenetek. Róluk a megfelelő fejezetekben olvashatunk. (9. és 10. fejezet)

Előfordul még egy megoldás: a zsoltár sorát-sorait végig követi a kísérőszólam, amelynek része a sor végén a kadenciális lépéssor. A záradék kiszélesítése helyett Coda szerepel.

Részletesebben a részek illesztését, két példát szabad átvezetésre és ezt az utóbbi eljárást találjuk fejezetünkben a záradékok után.

Egyszerű záradékok: a csillaggal jelöltek az Egyszerű aut. záradékok közül és az **a:** ajánlott záradékok

6.1. Záradékok

6.1.1. lá sorok:

(1.) párhuzamosan lefelé tartó szólamok

DL 369 (545)

(2.) egymás felé tartó szólamok:

(3.) előtérben a harmónia - autentikus záradékok

4/4-re bővül a D értékének növelésével:

System 1: Musical score for piano, labeled 'a'. It consists of two staves (treble and bass clef) in a key signature of two flats. The time signature starts as 3/4 and changes to 4/4. The score includes various note values and rests, with a measure number '22' and a section label '38.b'.

System 2: Musical score for piano, labeled '5.b', '8.a', and 'R 22'. It consists of two staves in a key signature of two flats. The time signature changes from 4/4 to 3/4 and back to 4/4. There are asterisks (*) above some notes. The score includes various note values and rests.

System 3: Musical score for piano, labeled 'KB után 5' and '90.a'. It consists of two staves in a key signature of two flats. The time signature changes from 4/4 to 3/4. The score includes various note values and rests.

System 4: Musical score for piano, labeled '8.b'. It consists of two staves in a key signature of two flats. The time signature changes from 3/4 to 4/4. The score includes various note values and rests.

System 5: Musical score for piano, labeled 'Pach 340 (490)' and '23.a'. It consists of two staves in a key signature of two flats. The time signature is 4/4. The score includes various note values and rests, with a measure number '6'.

System 6: Musical score for piano, labeled 'plagális záradék:' and '23.b'. It consists of two staves in a key signature of two flats. The time signature is 4/4. The score includes various note values and rests, with a measure number '6'.

6.1.2. Dúr (ion) és mixolíd: a mixolíd diézishangja miatt a záradékok mindkét hangnemben alkalmazhatók

(4.) párhuzamosan lefelé tartó szólamok:

445.a 47.a

247 84 szó-ra, a kezdőhangra 122.a
a szólamok egymás után 405

DL 136 DL 117
hosszabban: mixolíd
Codával
3/4-ben és középső szólammal 30.b

dúrban, más indítással:
622 35.b

GZ 19

(5.) előtérben a harmónia:

DL 158 (262)

180.a.b

1.a, 386.a

This musical score is for DL 158 (262) in G major and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has two measures, and the second system has two measures. The right hand (treble clef) features a melody with eighth and quarter notes, while the left hand (bass clef) provides a harmonic accompaniment with chords and moving lines. The piece concludes with a double bar line.

1.c

Példatár B. 84.a

This musical score is in G major and 4/4 time, with a 3/4 section. It consists of two systems. The first system has two measures, and the second system has two measures. The right hand (treble clef) features a melody with eighth and quarter notes, while the left hand (bass clef) provides a harmonic accompaniment. The piece concludes with a double bar line.

KB után 3

122.b

This musical score is in G major and 3/4 time, with a 4/4 section. It consists of two systems. The first system has two measures, and the second system has two measures. The right hand (treble clef) features a melody with eighth and quarter notes, while the left hand (bass clef) provides a harmonic accompaniment. The piece concludes with a double bar line.

KB után 1

1.b

This musical score is in G major and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has two measures, and the second system has two measures. The right hand (treble clef) features a melody with eighth and quarter notes, while the left hand (bass clef) provides a harmonic accompaniment. The piece concludes with a double bar line.

NCs után 1

This musical score is in G major and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has two measures, and the second system has two measures. The right hand (treble clef) features a melody with eighth and quarter notes, while the left hand (bass clef) provides a harmonic accompaniment. The piece concludes with a double bar line.

6.2. A ZÁRADÉK ILLESZTÉSE

leggyakrabban hozzáillesztéssel:

90.a 30.b ld. még: 5.b, 8.a. stb.

"... eleitől fog - va" (3.) unisono idézet után

... "Uram, tégedet" (4.) kísérszólammal

ritkábban > közös hanggal:

24.a 12.a

"Az Úr bír ez egész föld- del" (3.) a sor záróhangja

"Szabadíts meg és tarts" (4.) a 2. motívum kezdőhangja

> rávezetéssel:

6.a 445.a

"Uram, te nagy ha- ra-god- ban" összeköti a sor záróhangját a záradékkal

"Szép, tündöklő haj- nal-csil-lag" elindítja a záradékot, súlytalan (4.)

47.a súlyt kapott:

ör - - vendezették (4.)

> közös hanggal és rávezetéssel:
záradék transzponálás után: (5.)

alkalmazása: 1.b ld. még 622

"hítlének ta - ná- (-csán)"

6.3. ÁTVEZETÉS

6.3.1. átvezetés szabad bővítménnyel

180.a kiindulás: 1. sor + záradék:

a sor félzárlattal végződik, mi lezártuk egész zárlattal

c. 1. sor

+ átvezetés az ut. sorból, kibővített ütemmel + záradék

31 1. sor

záradék

.....
Fríg záradékok (3.)

átvezetés: magasabbról kezd a záradékhoz hasonló skálamenetet,
majd vissza fog lépni a záradékra

majd szintén visszalép

31.a

6.3.2. átvezetés szekvenciával a Szekvenciák fejezetben: 8.c, 24, 28, 38.c, még a Példatárban: 38.b és d, 84, 90.b.

6.3.3. átvezetés skálamenettel a Skálamenet a záradékhoz fejezetben: 68.b, 150.c, még a Példatárban: 105.c.

6.4. TOVÁBBI IDÉZET

ld. még Új ének

35.b 1.sor

- 2. sor: egy időben indul
az 1. sor záróhangjával- a záradék kezdőlépése megegyezik
a 3. sor kezdőhangjaival (más a ritmus)

22 1. sor

utolsó előtti sor

kétféle csatlakozással:

22.b

imitációszerű indítással:

tömörített sor

22.a

az 1. sor megtoldásával:

még rövidebb sor

záradék

rávezetés a
kísérőszólamra

6.5. IDÉZET KÍSÉRŐSZÓLAMMAL ÉS kiszélesített záradék helyett **CODÁVAL**
(a kadenciális lépéssor is a kísérőszólam része, fölötté az idézet szól)

42 hosszú, ismétlődő 1. sor, a teljes második felét szélesítettük ki,
ezután a Coda ritmusa vezet vissza a kezdő tempóra-ritmusra:

Musical score for exercise 42. It consists of two staves (treble and bass clef) with a key signature of one flat. The piece starts in 7/4 time, then changes to 6/4. The first section is a long, repeating melodic line. The second section is a Coda, marked with a double bar line and a 'Coda' symbol, returning to the initial 7/4 time signature.

134 1. sor utolsó sor, szinkópával

Musical score for exercise 134. It consists of two staves (treble and bass clef) with a key signature of one flat. The piece starts in 6/4 time, then changes to 4/4. The first section is a long, repeating melodic line. The second section is a Coda, marked with a double bar line and a 'Coda' symbol, returning to the initial 6/4 time signature.

Szekvencia után emlékeztető Coda helyett idézhetjük az utolsó sort. ld. még 38.c és d
90.b A rövid hangok szakaszát egyszerűsítettük, a záróhang felé tartunk:

Musical score for exercise 90.b. It consists of two staves (treble and bass clef) with a key signature of one flat. The piece starts in 6/4 time, then changes to 4/4. The first section is a long, repeating melodic line. The second section is a Coda, marked with a double bar line and a 'Coda' symbol, returning to the initial 6/4 time signature.

Feladat: próbáljuk ki a mintazáradékokat többféle ritmusban: szinkópa nélkül és máshova helyezett szinkópával, ill. próbáljuk ellátni szinkópával mindegyiket!
Próbáljunk a záradékok elé indításul rövid rávezetésekkel illeszteni!

7. fejezet

Fríg záradékok

Zsoltárok és magyar énekek találhatók ebben a fejezetben.

Ide tartoznak a fríg korálok is: 186, 493, 48-as 218, záradékok az alábbiakban mintául szolgál.

A záradék legtöbbször közvetlenül csatlakozik az 1. sorhoz vagy fél sorhoz. Átvezetésre két példát találunk. A fejezet végén néhány korai megoldással találkozhatunk.

Egyszerű fríg záradékok: 3.3. Fríg záradékok a záróhang alatt (120. o.), * jellel az alábbi záradékok között

7.1. Záradékok

(1.) plagális fölépéssel °:

GZ 51 GZ 341 (493)

658, 234 462.b

DL 141

170.a.b 170.c

szólamcserével:

221.a 221.b

Pachelbel után

31.b

(2.) szekundlépésekkel a záróhangra: mi-ré-mi

fá-mi

DL 218

51

DL 217 (186)

(3.) szekundlépésekkel a záróhangra: fá-mi

ré-mi

szólamcserével:

100.a

100.b

31.a

434.a

(4.) fríg záradék a XVI. sz.-ból

alkalmazásával az utolsó akkord V-I fordulattal vezet a ré-re, a kezdőhangra és a kísézőkorálra:
(példáit ld. a következő fejezetben)

ld. Goudimel zsoltárok, Vallet

296

434.b

az intonáció
záróhangja
és akkordja

a Korálkönyv
letétjének
kezdőhangja
és akkordja

7.2. A ZÁRADÉK ILLESZTÉSE

658 > hozzáillesztéssel követi az 1. sort:

221.a > közös hanggal kapcsolódik:

100.a

100.b

"Örvendjetek!"

a szólamcsere (szélső szólamok) és a megmozdított ritmus a szöveghez igazodik:

7.3. ÁTVEZETÉS

170.c 1. sor

a 2.sor 1.üteme + 2 ütem szekvencia

záradék

31.b 1. sor 2 ü. átvezetés: 1 ü. + a záradék bevezető üteme:

záradék 31.a: 1 ütem átvezetéssel: ld. Zsoltárok...6.3.

7.4. ÉRDEKESSEG, EGY KIS SZÍN a ReZem Vallet kötete alapján

Záradékok N. Vallet (1583-1642): 51.sz. Vallet: u.az

Intonációk:
51.b Vallet 51.sz. után

100.c a 48-as ÉK hangnemében, az új énekeskönyv h frígjében túl mély

8. fejezet

A kezdőhangra vezetünk

Jóllehet, hasznosak az alábbi záradékok, de leginkább a mi előjátékainkat teszik változatosabbá. Tapasztalatom szerint a legtöbb belépéshez elég a biztonságos hangnem- és ütemsúlyérzet. Bizonytalansággal mindössze az 5. lépcsőn induló dór (pl. 168), ré kezdetű fríg (pl. 658), valamint a felső oktávonkezdődő (pl. 601) énekek esetében találkoztam. A példák szerkezete: bemutatás + záradék.

8.1. Egyszerűbb, kigyűjtött záradékok (* jelet kaptak a További záradékok csoportban):

a kvintén induló dór énekek kezdőhangjára:

fríg énekek ré kezdőhangjára

GZ 51

Plagális zár. (3.b)168.a

ld. a példák között 154

Fríg záradékok (1.) 658

kvintre:

65, 186

449.b

További záradékok:

8.2 Tercce:

(1.) d/

NCs 164 (202)

225

590.a.b

/m

4 KB után

R 22

8.3 Kvintre

(2.) a dallam magasabbról ereszkedve megáll a kezdőhangon:

d/ 81 RA 3/4-ben:

757

74 GZ után

823

/m DL 210 (476)

449.b

/dór

237

(3.) a kezdőhangon (marad):

4/4-ben:

741

d/ vagy:

3/4-ben 122.a

(4.) a kvintig fellépet:

DL 299 (823) DL 310 (381)

65, 186 449

rövid előkészítéssel, vagy előkészítés nélkül:

168.a 47.c 831.b

8.4 Oktávra (felső dó / lá)

(5.) fent marad: ld. a példákat és IGY 459 (758) NCs fellépet:

DL 275 (601) NCs 226 (204)

8.5 Frig énekek ré kezdőhangjára:

(6.) a záradék ré-ről indul:

GZ 51

658, 234 434.a

(7.) fríg záradék a XVI. sz.-ból: alkalmazásával az utolsó akkord V-I fordulattal vezet a ré-re:

296 434.b az intonáció záróhangja, akkordja a Korálkönyv letéjtjének kezdőhangja és akkordja

8.6. A ZÁRADÉK ILLESZTÉSE

Kvintre:

> hozzáillesztéssel:
154

Illeszd ezt a záradékot a 444. és a 168 (6/8-os) ének 1. sora után!

449.b ez a záradék az alaphangról lépeget fölfelé, hozzáilleszthetjük tehát az alaphangon végződő sorhoz:

ha a sor másik hangon végződik, levezetjük a dallamot az alaphangra:
itt kvint a távolság: közel az alaphang: ld. 65

> közös hanggal:
590 a sor felénél:

A felső oktávon induló énekek esetében fellépegethetünk a kezdőhangra, ld. 8.4,

de a bemutatás után kezdődhet főt is a záradék akár hozzáillesztéssel, rávezetéssel, vagy átvezetéssel:

601 > hozzáillesztéssel, visszaléphetünk a kezdőhangra:

kísérőszólammal és másik záradékkal ld. a Példatárban

163 > rávezetéssel:

kísérőszólammal ld. a Példatárban

406 > átvezetéssel: ld. még a 113. oldalon

kísérőszólammal ld. a Példatárban

456 > a felső régióban maradunk, jöllehet, nem a kezdőhangon állunk meg:

kísérőszólammal ld. a Példatárban

A fríg énekek ré kezdőhangjára irányítunk, bár nem azon állunk meg:

434.a > a záradék is ré-ről indul:

a záradék alsó szólama nélkül tisztán hallható a ré

434.b > V-I fordulattal:

296

9. fejezet

Szekvencia

Az átvezetés gyakori anyaga. A mi egyszerű intonációinkban közvetlenül a záradék követi (pl. I.Gy. 50 DL). A hangsor bármelyik hangján elkezdhetjük és befejezhetjük.

A rövid előjátékokban két láncszemnél többet nemigen találunk. Ezután azonnal a záradék következik, vagy a következő láncszem kezdőhangja kapcsolódik a záradékhoz, illetve a rávezetéshez.

Ha hármashangzat-szekvenciát alkalmazunk, az előjáték végén célszerű az emlékeztetés vagy Codával, vagy az utolsó sorral, mivel a másfajta zenei anyag elvonhatja a figyelmet az ének kezdetéről.

9.1. SZEKVENCIA

a) a dallam egy motívuma lépked szekundonként, többnyire lefelé: fölfelé: ld. 514, 237

szekvencia az 1. sor végétől:

szekvencia a 2. sor kezdetéből:

Alkalmazásához a lentebb következő példákon kívül az Autentikus záradékok 4.8. szakaszában a 208.c. nyújt segítséget, valamint az Intonáció Gyűjt. fenti előjátékai.

b) **hármashangzat szekvencia:** - a harmónia alapja kvintenként lefelé ereszkedik, a dallam szekundot lép
- leggyakoribb alakja a szekszt fordításról alapra, főképp a barokk stílusban:

az akkord alapja:
g c fisz h e a d g c fisz h e a d g

I6 IV VII6 III VI6 II stb.

így lép ki a sz-ból:
DL 34.136, NCS 65

A szekvenciában a szeksztakkordokat a választott indításnak megfelelően egységesen kell kettőzni, ezért kettőzhetjük a vezetőhangot a VII6-ben. A vezetőhangot máskor soha nem kettőzzük!

9.2. SZEKVENCIÁK KÜLÖNBÖZŐ FIGURÁCIÓKKAL
nem mindegyik szeksztról lép alpra; egyes szekvenciák végén záradék

(1.) különböző ütemekben, ritmusokban:

DL 34

2 láncszem, a 3. egyben a záradék 2 láncszem, a 3. egyben a záradék

záradék eml. Codával

2 láncszem + kezdőhang álzárattal 390.b

záradék

(2.) különböző ütemekben:

DL után 274 (741)

d/m

(3.)

DL 136

(4.)

(5.)

Musical notation for exercise (5) in 4/4 time, key of B-flat major. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody in the treble staff starts with a whole rest, followed by a sequence of eighth notes: B-flat, C, D, E, F, G, A, B-flat. The bass staff provides a harmonic accompaniment with eighth notes: B-flat, C, D, E, F, G, A, B-flat. The exercise is marked with a circled '2' and the text '2 lsz. + kezdőhang'.

2 lsz. + kezdőhang

28

Musical notation for exercise (5) in 4/4 time, key of B-flat major. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody in the treble staff starts with a whole rest, followed by a sequence of eighth notes: B-flat, C, D, E, F, G, A, B-flat. The bass staff provides a harmonic accompaniment with eighth notes: B-flat, C, D, E, F, G, A, B-flat. The exercise is marked with a circled '2' and the text '2 lsz. + kezdőhang'.

2 lsz. + kezdőhang

90

(6.) folyamatos skálamenet: dór - a hangsor 5. lépcsőjén indul és zár (a kezdőhangra vezet)

DL 50

Musical notation for exercise (6) in 4/4 time, key of B-flat major. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody in the treble staff starts with a circled '2', followed by a sequence of eighth notes: B-flat, C, D, E, F, G, A, B-flat. The bass staff provides a harmonic accompaniment with eighth notes: B-flat, C, D, E, F, G, A, B-flat. The exercise is marked with a circled '2' and the text '2 lsz + kezdőhang'. A circled '#' is placed above the final note in the treble staff, and the word 'záradék' is written below the final note in the bass staff.

2 lsz + kezdőhang

példák: dór, az 5. lépcsőn zár: 444
dór, alaphangon zár: 24
dúrban, alaphangon: 624

mollban az alaphangon zár

DL 314 (378)

Musical notation for exercise (6) in 4/4 time, key of B-flat major. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody in the treble staff starts with a circled '2', followed by a sequence of eighth notes: B-flat, C, D, E, F, G, A, B-flat. The bass staff provides a harmonic accompaniment with eighth notes: B-flat, C, D, E, F, G, A, B-flat. The exercise is marked with a circled '2' and the text '2 lsz + 1 megkezdett'. A circled '#' is placed above the final note in the treble staff, and the word 'záradék' is written below the final note in the bass staff.

2 lsz + 1 megkezdett

(7) szekvencia fölfelé:

Musical notation for exercise (7) in 4/4 time, key of D major. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody in the treble staff starts with a sequence of eighth notes: D, E, F#, G, A, B, C, D. The bass staff provides a harmonic accompaniment with eighth notes: D, E, F#, G, A, B, C, D. The exercise is marked with a circled '2' and the text '2 lsz + 1 megkezdett'.

Musical notation for exercise (7) in 4/4 time, key of D major. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The melody in the treble staff starts with a sequence of eighth notes: D, E, F#, G, A, B, C, D. The bass staff provides a harmonic accompaniment with eighth notes: D, E, F#, G, A, B, C, D. The exercise is marked with a circled '2' and the text '2 lsz + 1 megkezdett'.

38.d

38.b.c

9.3. A SZEKVENCIA BEILLESZTÉSE

indítása:

> a dallam folytatásaként pl. ismétléssel:

DL 274 (741)

a szekv. ismétlődő motívuma

> a bemutatás zárómotívuma irányának megfordításával:

DL 34

> közös motívummal:

példa: 624-367

> közös hanggal:

a 2. sor kezdőhangja

NCs 65

kilépés a szekvenciából közös hanggal:

A szekvencia megkezdett lánczemeinek kezdőhangja indítja a záradékot, vagy a rávezetést.

oközös hang.....o

így folytatódna a szkv.,
helyette: záradék

(6.) szekvencia

dúrban:

624.b

2 láncszem

közös motívum

a szekvencia az átvezetés

záradék

lá sorokban: ha alaphangon végződik az előjáték, az alsó szólam indítja a szekvenciát:

24.b

bemutató: 1. + 2. sor

2 lsz. + kezdőhang

a szekvencia az átvezetés
(fél ütem lezárással)

záradék

Ha az 5. lépcsőn, az ének kezdőhangján fejezzük be az előjátékunkat, végig követhetjük Draskóczy L. szekvenciáját.

Az ő intonációjában az **ütemsúlyok** elhelyezése:

a szekv. kezdete egyen:

ugyanúgy a a rávezetés is;

a zár. 3-on indul és 3-ra érkezik

Ha mi ütem egyre szeretnénk érkezni,

kezdhetjük a szekvenciát fél ütemmel később, amit a bemutatás végének meghosszabbításával érünk el:
most a szekvencia és a rávezetés indul 3-on:

444

és így ütem egyre esik a záradék indulása és a záróhang:

vagy az egyen induló rávezetés a záradékunk kezdete lesz.

Ilyen záradékok a Régi magyar énekek fejezetből (az első hangot megváltoztattuk):

ld. a Példatárban 444.b

(7.) szekvencia

38.b zsoltařzáradékkal:

2 láncszem + 1 megkezdett lsz.

az átvezetés szekvenciával kezdődik

záradék

38.c vagy az utolsó sorral és plagális Codával:

Ld. Zsoltárok...6.5

10. fejezet

Skálamenet a záradékhoz

Szintén az átvezetés anyaga. A bemutatott skálamenetek többségét záradékukkal együtt találjuk.

10.1. PÁRHUZAMOS SKÁLAMENETEK LEFELÉ

(1) folyamatos skálamenet, az alsó szólam indítja:

feljutás - skálamenet lefelé záradékkal

plagális Coda

DL 105

egyszerű skálamenet a fenti intonáció alapján,

a záradék háromra, a Coda egyre végződik:

az ütemszúlyt áthelyeztük, a záradék egyre végződik:

mollban:

68, 150.c

a feljutás egyszerűbben:

68

150.c

(2) skálamenet visszalépéssel

záradék Coda nélkül SK 345-711

352.c

folyamatos skálamenet az idézett intonáció alapján, megtartottuk a záradékot:

vagy terc:

449.c

dúrban, decimával, másik záradékkal:

105 Codával

(3) megállással a kvinten: a kezdőhangra vezet /m szekszttel:

(félzárlat)

vagy terccel:

449.d

(4.) röviden:

záradék skálamenettel:

514 210.c

(5.) indítása a 3. lépcsőről:

mollban:

a.

352.a

b.

352.a

(6.)

266.a

10.2. EGYMÁS FELE TARTÓ SZÓLAMOK

ld. még: Plagális záradékok (4.)

(7.) > folyamatosan

> visszalépéssel

záradék záradék

247

(8.)

diminuálva is (felezett ritmusértékekkel)

461-760 JB

10.3. FELFELÉ TÖRŐ MOTÍVUMOK, SOROK

Isten dicsősége, hálaadás, ünnep

RA 105

DL 135

(9.) egyszerű skálamenet fölfelé: figurációval: a csúcsponttól visszaereszkedünk:

záradék

249.c

(10.) páros ütemben visszaereszkedünk: vagy fent maradunk:

210.c és d.

a Coda szól a belépés magasságában
(transzponált példa)

a záradék is a csúcspont magasságában:

a Coda szól a belépés magasságában
(transzponált példa)

az ének 419.b
hangnemében

Ld. még 774.b; és: záradék a kezdőhangnál egy oktávval magasabban: 667, 105.b

10.4. A SKÁLAMENET ILLESZTÉSE AZ IDÉZET VÉGÉHEZ

352.a > hozzáillesztett skálamenet (5.c):

Musical score for example 352.a. The score is in G major and consists of two systems. The first system is in 3/4 time, and the second system is in 4/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The melody starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ends with a quarter note G5. The bass line starts with a whole note G3, followed by eighth notes A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, and ends with a quarter note G4.

266.a > közös hanggal csatlakozik (6.):

Musical score for example 266.a. The score is in G major and consists of two systems. The first system is in 3/4 time, and the second system is in 4/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The melody starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ends with a quarter note G5. The bass line starts with a whole note G3, followed by eighth notes A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, and ends with a quarter note G4.

68.b > a bemutatás kitartott záróhangja alatt indul (1.):

Musical score for example 68.b. The score is in G major and consists of two systems, both in 4/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The melody starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ends with a quarter note G5. The bass line starts with a whole note G3, followed by eighth notes A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, and ends with a quarter note G4.

247 > figurációval kapcsolódnak össze (7.):

Musical score for example 247. The score is in G major and consists of two systems, both in 4/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The melody starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ends with a quarter note G5. The bass line starts with a whole note G3, followed by eighth notes A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, and ends with a quarter note G4.

"Dicsérjük Istent!"

az ének hangjai

Musical score for example 247. The score is in G major and consists of two systems, both in 9/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The melody starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ends with a quarter note G5. The bass line starts with a whole note G3, followed by eighth notes A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, and ends with a quarter note G4.

249.c az utolsó sor kezdőhangjai (9.):

Musical score for example 249.c. The score is in G major and consists of two systems, both in 9/4 time. The melody is written in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The melody starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ends with a quarter note G5. The bass line starts with a whole note G3, followed by eighth notes A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, and ends with a quarter note G4.

11. fejezet

Himnuszok, gregorián eredetű énekek

Intonációjuk lehet kétsoros idézet: a második sorban a gregorián dallam némileg variált alakjával, hozzáadott záradék nélkül, akár kíséret - kíséreszólam nélkül is. Ld. Int. Gyak. 373 (543) DL
Ha egyenletes hangokat játszunk, figyeljünk a megformálásra: lendületes elindulás, kis lassítás a végén, belső tagolás. Enélkül kattog, mint a metronóm.

Ld. még Fekete A.-Mezei J. Orgonaintonációk készítése gregorián tételekhez /Egyházzenei füzetek I/20

A. 11.1. Unisono előjáték

486 a 2. sor kevés figurációval:

B. 11.2. Példák a tiszta kvint, kvárt kíséretre:

652 a 4. sor kis bővítéssel:

681.a a 2. sor után a 4. sor végződése:

374 4. sor:

A Példatár előjátékain kívül két másik változat húsvéti énekünk számára:

501 soronként lépő kísérettel, legmélyebb pontja az 5. lépcső, főképp a pentaton hangjaiból:

- 11.3. Beléptethetünk hol egy szeksztet, tercet, dúrhármast, megjelenhet a domináns, lehet ráfelelés, azért a tiszta kvint, vagy az orgonapont uralkodik, visszaulva az eredetre:

501 fél soronként lépegető kísérettel:

587

ld. még 681.b

Énekek kétféle kísérettel

48-as ÉK 233 vezetohang nélkül, tiszta kvintekkel:

2. sor eleje, más lezárás

585

vezetohanggal, szeksztpárhuzam az orgonapont fölött, T-D-T
hosszabban a 4. sorból

48-as ÉK 501 tiszta kvintekkel

kétsoros ének, végigidézzük:

284 orgonapont, tercpárhuzam, T-D-T:

Musical score for exercise 284, labeled 'orgonapont, tercpárhuzam, T-D-T:'. It features a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#). The piece is in 6/4 time. The treble staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, ending with a fermata. The bass staff provides a harmonic accompaniment with sustained chords and moving lines.

498 tiszta kvintekkel:

Musical score for exercise 498, labeled 'tiszta kvintekkel:'. It features a treble and bass clef with a key signature of one flat (Bb). The piece is in 6/4 time. The treble staff contains a melodic line with eighth notes, changing to 8/4 time for the second half. The bass staff provides a harmonic accompaniment with sustained chords and moving lines.

tercpárhuzam, T-S-T

2. fele az utolsó sorból

Musical score for exercise '2. fele az utolsó sorból'. It features a treble and bass clef with a key signature of one flat (Bb). The piece is in 6/4 time. The treble staff contains a melodic line with eighth notes, changing to 8/4 time for the second half. The bass staff provides a harmonic accompaniment with sustained chords and moving lines.

Empty musical staff for exercise '2. fele az utolsó sorból', showing treble and bass clefs with a key signature of one flat (Bb).

Empty musical staff for exercise '2. fele az utolsó sorból', showing treble and bass clefs with a key signature of one flat (Bb).

Empty musical staff for exercise '2. fele az utolsó sorból', showing treble and bass clefs with a key signature of one flat (Bb).

12. fejezet

Bemutató másikkal

Jól ismert ének esetében alkalmazzuk, de ilyenkor is célszerű az ének kezdetére utalni.

157.b 4. sor 1. sor, lezártuk az alaphanggal

173.b 3.sor, kezdőlépése kvint helyett terc az 1. sor kezdőmotívuma

173.c a 2. sor kezdőmotívuma az 1. sor kezdete az éneksorok végződéséhez igazodó páros ütemben

291.b a 3. sor első fele a 4. sor kezdete (az 1. soré is)

723 a 2. és a 4. sor kezdete a teljes 1. sor

711 a 3. sort zártuk le előjátéknak

Musical score for exercise 711, 2/4 time signature, key of D major. The score consists of two staves. The right hand plays a sequence of eighth notes: D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4. The left hand plays a sequence of eighth notes: D3, E3, F#3, G3, A3, B3, C4, B3, A3, G3, F#3, E3, D3. The piece ends with a double bar line and a 4/4 time signature change.

831.a 1. sor a második ütemétől, plagális záradékot kapott: felhívás

Musical score for exercise 831.a, 4/4 time signature. The score consists of two staves. The right hand plays a sequence of notes: D4 (quarter), E4 (quarter), F#4 (quarter), G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), B4 (quarter), A4 (quarter), G4 (quarter), F#4 (quarter), E4 (quarter), D4 (quarter). The left hand plays a sequence of notes: D3 (quarter), E3 (quarter), F#3 (quarter), G3 (quarter), A3 (quarter), B3 (quarter), C4 (quarter), B3 (quarter), A3 (quarter), G3 (quarter), F#3 (quarter), E3 (quarter), D3 (quarter). The piece ends with a double bar line.

13. fejezet

Rövid előjáték

Ha már összeszokott a gyülekezet velünk és ismétlődnek az énekek, eldönthetjük, mikor nincs szükség hosszú bevezetésre.

Például az állandó énekek, az úrvacsoraosztás megszokott énekei, egy evangélicizációs hét heti éneke előtt. Istentiszteleten a több részre osztott hosszú ének későbbi versszakait se indítjuk minden egyes alkalommal teljes intonációval.

A rövid előjáték szerepe jószerivel csak a hangadás és a tempó megadása. Nem is áll egyébből, mint az I-V-I, vagy I-IV-I zárlatból.

(1.) Zárlat az ének dallamát felidéző szopránnal:

Musical score for soprano and piano accompaniment, measures 713-758.1. The score is in 3/4 time, key of D major. It features a soprano line and a piano accompaniment line. The tempo is marked 'Allegretto'.

Musical score for soprano and piano accompaniment, measures 722-723. The score is in 4/4 time, key of D major. It features a soprano line and a piano accompaniment line. The tempo is marked 'Allegretto'.

(2.) Orgonapont:

Musical score for organ, measures 758.2-757. The score is in 4/4 time, key of D major. It features an organ line. The tempo is marked 'Allegretto'.

(3.) Az éneksor kezdete alatt kadencia:

Musical score for organ, measures 196-266. The score is in 4/4 time, key of D major. It features an organ line. The tempo is marked 'Allegretto'. The score is divided into two parts: '196 változatlan idézet:' and '266 kiszélesítéssel:'.

(4.) Az ének kezdete után kadencia:

624 711

Musical score for a cadence. It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The time signature is 3/4. The score starts at measure 624 and ends at measure 711. The melody in the treble clef begins with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass clef has a whole rest for the first two measures, then a quarter note G2 in the third measure. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

(5.) Lezárt első sor:

758.3

Musical score for the first closed line. It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The time signature is 4/4. The score starts at measure 758.3. The melody in the treble clef begins with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass clef has a whole rest for the first two measures, then a quarter note G2 in the third measure. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

(6.) Másik sor, jellegzetes motívum lezárása:

711

48-as ütembeosztással

Musical score for the second line, characteristic motif closure. It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The time signature is 2/4. The score starts at measure 711. The melody in the treble clef begins with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass clef has a whole rest for the first two measures, then a quarter note G2 in the third measure. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

(7.) Az ének vége: megkezdett ének esetén a későbbi versszakok elé:

360 / 42 491

Musical score for the end of the song. It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has two flats (Bb and Eb). The time signature is 3/4. The score starts at measure 360 / 42 and ends at measure 491. The melody in the treble clef begins with a quarter note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4. The bass clef has a whole rest for the first two measures, then a quarter note G2 in the third measure. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

14. fejezet

Új ének

Az újonnan tanult éneket felidézhetjük az istentiszteleten is az alábbi módokon.

Természetesen a hosszabb egyszólamú bevezetés nem helyettesíti az ének sorról sorra történő megtanítását, gyakorlását. Az énekkíséret pedig úgy támogathatja mindezt, hogy egy-egy versszak alatt a korálletét helyett csak a dallamot játszuk 2 oktáv távolságban: így hallható tisztán a gyülekezet éneklésével együtt. (Ilyenkor mi is könnyebben énekelhetünk a gyülekezettel, figyelve az énekelhető tempóra.)

Sorok váltott kézzel: Ne gyorsuljunk fel közben! Magunkban énekelve segíthetünk ezen. (+ mérőütés)
Záradékkal az utolsó sort látjuk el.
Négy soros énekek végig idézhetők. Hosszabb ének esetén 1,2. + z.sor, vagy zárómotívum.

12/1 Szabadíts meg...(..."sok a tökéletlen": talán ezért kevésbé kedvelt)

152. Istenem, lásd meg a sok hazugságot

The score is in 9/4 time. The right hand (treble clef) starts with a whole rest, followed by a melodic line. The left hand (bass clef) plays a rhythmic accompaniment of eighth notes.

The score continues with a key signature change to two sharps (F# and C#) and a time signature change to 8/4. It ends with a double bar line and a key signature change to two sharps.

74/1 Miért vetsz...el

448 Dicsérek téged, Üdvözítőmet utolsó sor

The score is in 8/4 time with a key signature of two sharps. It features a section marked 'utolsó sor' (last line) with a 6/4 time signature change. The piece concludes with a double bar line and a key signature change to two sharps.

Unisono sorkezdetek a sorvégek rövid lezárásával,
12/2 a belső sorok záróhangját lehetőleg szekundról érje el a kísérszólam!

The score is in 9/4 time. It shows a unisono start for the vocal line, followed by a piano accompaniment that ends with a chord. The piano part has a key signature change to two sharps.

The score continues with a key signature change to two sharps and a time signature change to 11/4. It ends with a double bar line and a key signature change to two sharps.

a dallamban a sorzáró hang az V. fok kvintje,
a bal kéz adja az alapját

74/2

A három kurta záradék után a végén hosszabb lezárás szükséges, itt emlékeztető Coda áll.

Nem idézzük végig az éneket:

12/3 csak két sort unisono sorkezdettel, majd az utolsó sor következik, kísérszólammal akár:

Az alábbi énekkel 21-es, új énekeskönyvünkben találkozunk valóban először. Megtanulása egyszerűbb lesz, mint egy zsoltáré, de érdemes **hosszabban idézni** belőle, hogy megkülönböztessük dallamvariánsától, az "Irgalmazz, Úr Isten" kezdetűtől:

166.d

3. sor kezdete,

saját zárómotívuma

ismétlés nélkül a Példatárban

c. Vagy a kezdőmotívumot ismétljük (kis változtatással):

15. fejezet

Orgonapont

A jelzett előjátékok kis változtatásával illesztettem alulra az alaphangot.

ld. Példatár 548.a

1 ü. bővítés

ld. Pt. 744.a

változtatás

kvint hozzáadása

ld. Pt. 718.a

bővítés.....rövidebb záradék

ld. Pt. 405.a

változtatás

változtatás

változtatás: teljes I. fok

180.c az orgonapont közepén indul az I. fok kvintjeként, majd lent folytatódik, mint az V. fok alapja:

The first system of musical notation consists of two staves, treble and bass clef, with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 4/4. The treble staff begins with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, and A5. The bass staff begins with a quarter rest, followed by quarter notes G3, F#3, E3, D3, C3, B2, A2, and G2. A slur covers the notes from G4 to G2 across both staves. The system concludes with a 6/4 time signature change and a final 4/4 time signature.

The second system of musical notation continues the piece. The treble staff has quarter notes B4, C5, D5, E5, F#5, G5, and A5. The bass staff has quarter notes G2, F#2, E2, D2, C2, B1, A1, and G1. A slur covers the notes from B4 to G1. The system ends with a double bar line and a repeat sign.

The third system of musical notation consists of two empty staves, treble and bass clef, with a key signature of one sharp (F#).

The fourth system of musical notation consists of two empty staves, treble and bass clef, with a key signature of one sharp (F#).

The fifth system of musical notation consists of two empty staves, treble and bass clef, with a key signature of one sharp (F#).

Rövid áttekintés

Részletek a fejezetekből és előjátékok a záradékokkal

1. LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

Ahhoz, hogy önálló előjátékot készítsünk, két nélkülözhetetlen elemre van szükségünk: énekidézetre és záradékra.

1.1. Az ének felidézése vagy bemutatása

Legtöbbször mi is **az ének első sorával** tesszük. Többnyire elég kíséret nélkül, unisono játszani, hiszen így hangról-hangra (hangközről-hangközre) nyomon követhető a dallam.

1.2. A záradék

Az előjáték másik szükséges eleme. Vele kerekítjük le az idézett sort és segítjük a gyülekezetet az együttes belépésben. Kiszámíthatóan haladunk a záróhang felé, és hagyunk időt a levegővételre. Mivel fontos, hogy dúrban és mollban is képesek legyünk a záradékokat játszani, ezért g finálisra helyeztem őket. Azonos nevű dúr és moll esetén könnyebb a 2 b-s mollt lejátszani, mint a 3 b-s c moll záradékot, ami a c finálisból következne.

Kis ízelítő a fejezetek záradékaiból:

Záradékok a záróhang alatt - 3. fejezet

Plagális záradékok 3.2.

Fríg záradékok 3.3.

The image shows two musical examples in 4/4 time. The first example, labeled 'Plagális záradékok 3.2.', is in G major and consists of two measures: a half note G4 in the treble clef and a half note G3 in the bass clef. The second example, labeled 'Fríg záradékok 3.3.', is in G minor and consists of two measures: a half note G4 in the treble clef and a half note G3 in the bass clef.

A mi-ré-dó / lá sorokban **dó-ti-lá** rövid zárómotívum az egyes fejezetekben:

Autentikus záradékok - 4. fejezet

Egyszerű autentikus záradékok 4.1.

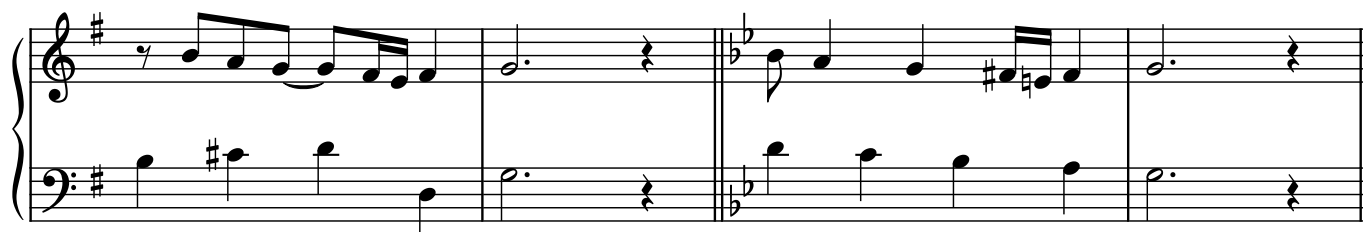
Záradékok a barokk és a későbbi korok énekeihez 4.3.

The image shows two musical examples in 4/4 time. The first example, labeled 'Egyszerű autentikus záradékok 4.1.', is in G major and consists of two measures: a half note G4 in the treble clef and a half note G3 in the bass clef. The second example, labeled 'Záradékok a barokk és a későbbi korok énekeihez 4.3.', is in G major and consists of two measures: a half note G4 in the treble clef and a half note G3 in the bass clef.

Régi magyar énekek záradékai - 5. fejezet

The image shows two musical examples in 4/4 time. The first example is in G major and consists of two measures: a half note G4 in the treble clef and a half note G3 in the bass clef. The second example is in G major and consists of two measures: a half note G4 in the treble clef and a half note G3 in the bass clef.

Zsoltárok és korai korálok - 6. fejezet

A zsoltárok metrikai alapegysége új énekeskönyvünkben a fél. A Példatár A-ban ehhez igazodom, de az egyes fejezetekben a könnyebb áttekinthetőség és összehasonlítás érdekében nyeged a mérőegység, mérőütés.

Vezetőhang nélkül: Régi magyar énekek (6.), (7.) záradékcsoport:

1.3. A záradék kiválasztása

Általánosan használhatók a plagális záradékok a záróhang alatt, valamint az egyszerű autentikus záradékok.

Írányt mutathat az ének eredete, kora: középkori ének, zsoltár, magyar ének, újabb kori ének. Ebben segíthet az énekeskönyv forrás-meghatározása.

Keresésünk során találhatunk kiválasztott énekünk zárómotívumával megegyező záradékot, annak augmentált formáját, vagy variánsát. Kezdődhet záradék bemutatott sorunk folytatásának, vagy az utolsó sornak a kezdőhangjain.

Tovább vezethetnek egyéb jellegzetességek: skálamenet, gazdagon figurált, vagy egyenletesen lépegető dallam. A szöveg hálaadó, ünnepi, vagy felhívó-mozgósító jellegű, esetleg sötét jelzőkkel terhelt.

És ha nem az alaphangon kezdődik az ének, fellapozhatjuk a Kezdőhangra vezetünk - c. 8. fejezetet is.

Sok záradék található a fejezetek elején. De ne riasszon ez meg! A legegyszerűbbek, a legtöbb ének esetében használhatók a már említett Egyszerű autentikus záradékok (4.1. és 2.) címszó alatt találhatóak, valamint még néhány a következő fejezetek elején: vagy hasonlóképpen kigyújtva, vagy **a**, ajánlott jellel.

Példák: *Jelmagyarázat:* >> : az egyes fejezetekre utal,
(1.): a fejezeten belül a záradékcsoport száma
Minden énekhez több záradék illeszthető, rajtunk múlik, hogy melyiket alkalmazzuk.

"Krisztusom, kívüled nincs kihez járulnom" 204

Az ének alaphangja és kezdőhangja lá, az intonációt is lá-val fogom lezárni:
a záróhang, vagy a kezdőhang lá-ján. Zárómotívuma: dó-mi-dó-ti lá lá.

"Adjatok hálát az Istennek" 105

>> Záradék a záróhang alatt 2. Plagális záradékok (1.)

Musical score for the first plagal ending. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff has a melodic line with a long note at the end. The bass staff has a rhythmic accompaniment with chords.

Emelkedett a szöveg, felfelé ível a dallamvonal,
kedvelt az ének ünnepi istentiszteleteken:

>> Autentikus záradékok (6.)

Eredetére is utalhatunk:

>> Zsoltárok és korai korálok (4.)

Musical score for the authentic ending. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff has a melodic line with a long note at the end. The bass staff has a rhythmic accompaniment with chords.

Skálameneteket tartalmaz a zsoltár. Ha az Intonáció Gyűjt. előjátékai nehezek lennének, készíthetünk egyszerűbbet. Coda erősíti az intonáció ünnepi jellegét, ehhez járulunk hozzá a kísérszólammal is.

>> Skálamenet a záradékhoz (2.)

Musical score for the scale progression. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff has a melodic line with a long note at the end. The bass staff has a rhythmic accompaniment with chords.

Musical score for the coda. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff has a melodic line with a long note at the end. The bass staff has a rhythmic accompaniment with chords.

2. A KÍSÉRŐSZÓLAM

Ha a minimális hangzásnál és terjedelemnél többet szeretnénk, jó szolgálatot tesz már egyetlen kísérszólam is.

Ez a szólam legegyszerűbben párhuzamos mozgással követheti a dallamot. A folyamatos párhuzamosság egyhangúságát pedig az ellenmozgás és az önálló ritmus töri meg.

Tercpárhuzam vagy decima:

Hosszú szakaszok kíséretére alkalmas, akár a záradékig. Követhetjük vele a dallamot hangról-hangra, mozgalmas dallamokat pedig nagyobb ritmusértékekkel:

Musical score for the accompaniment. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff has a melodic line with a long note at the end. The bass staff has a rhythmic accompaniment with chords. The score is divided into two parts: 410 and 208.d. The 410 part has a treble clef and a bass clef. The 208.d part has a treble clef and a bass clef. The 208.d part has a treble clef and a bass clef. The 208.d part has a treble clef and a bass clef.

A fejezetben ezt követően a szeksztpárhuzamról olvashatunk, majd a kísérszólam indításáról, csatlakozásáról a záradékhoz, az önállóbb szólamról.

3. ZÁRADÉK A ZÁRÓHANG ALATT

A legegyszerűbb megoldással találkozunk ebben a fejezetben: az unisono első sor után a kitartott záróhang alá illesztjük a záradékot.

Ez először plagális kadencia dúrban, mollban és dór hangnemben.

Frigben szintén plagális fölépés a záróhang alatt, illetve a dallam zárófordulata mi-i-i-ré-mi, a basszus szekundlépésekkel ereszkedik le az alaphangra.

Végül ún. sorismétlés: a dúr (mixolid) záróhang alatt terckíséréssel ismétlődik meg a (zsoltár)dallam.

Előjátékok a záradékokkal:

Plagális záradékok

548.a (1.)

Musical score for 548.a (1.) showing a plagal cadence in D major, D minor, and Dorian mode. The score is in treble and bass clefs, with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. The melody in the treble clef consists of quarter notes: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. The bass clef accompaniment consists of quarter notes: B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F2, E2, D2.

210.a (3.)

Musical score for 210.a (3.) showing a plagal cadence in D major, D minor, and Dorian mode. The score is in treble and bass clefs, with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. The melody in the treble clef consists of quarter notes: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. The bass clef accompaniment consists of quarter notes: B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F2, E2, D2.

Frig záradékok

170.a záradék plagális fölépéssel

Musical score for 170.a showing a plagal cadence in D major, D minor, and Dorian mode. The score is in treble and bass clefs, with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. The melody in the treble clef consists of quarter notes: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. The bass clef accompaniment consists of quarter notes: B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F2, E2, D2.

51 szekundokként lépeget az alsó szólam

Musical score for 51 showing a plagal cadence in D major, D minor, and Dorian mode. The score is in treble and bass clefs, with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. The melody in the treble clef consists of quarter notes: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. The bass clef accompaniment consists of quarter notes: B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F2, E2, D2.

Sorismétlés

35

Musical score for 35 showing a plagal cadence in D major, D minor, and Dorian mode. The score is in treble and bass clefs, with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. The melody in the treble clef consists of quarter notes: D4, E4, F4, G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4. The bass clef accompaniment consists of quarter notes: B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F2, E2, D2.

4. AUTENTIKUS ZÁRADÉKOK

A fejezet záradékait két csoportban találjuk:

Egyszerű autentikus záradékok: benne olyan rövid kadenciákat adok kézbe, melyeket énekeskönyvünk szinte valamennyi énekénél alkalmazhatunk (a fríg és mixolíd dallamok kivételével).

További záradékok: ezek főképp a barokk és a későbbi korok énekeihez járulnak.

A példák között először a korábbi formával foglalkozunk: 1. sor + záradék, majd kitágítjuk a kört a kérdés - felelettel, hármas tagolású formával, végigkövetett énekkel.

Részlet a fejezetből:

4.8. Háromrészes előjátékok: átvezetés a bemutatás és a záradék között

Ez lehet > további idézet az énekből: a 2. sorra példák majd a következőkben: 5.4 stb.

228.b itt az ismétlőjel utáni szakasz zárata a dominánson:

208.c > rövid szekvencia pl. az 1. sor második feléből:

388 > új anyag

(a záradék az 1. sor 2. fele)

624.b > hármashangzat-szekvencia - ld. Szekvencia

410 > vagy álzárattal: bemutatás + záradék ° álzárattal + záradék egész zárattal ld.390.a
itt a Coda kapott önálló szerepet

Musical score for example 410, showing a piano introduction with a coda. The score is in G major and 4/4 time. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a quarter rest, followed by a series of chords and eighth notes. The bass staff begins with a quarter rest, followed by a series of chords and eighth notes. The piece concludes with a coda marked with a double bar line and a 'Coda' symbol.

4.7. Rövidebb idézet

718.a a sor fele: egy motívum

Musical score for example 718.a, showing a short quote. The score is in G major and 4/4 time. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a quarter rest, followed by a series of eighth notes. The bass staff begins with a quarter rest, followed by a series of eighth notes. The piece concludes with a double bar line.

768 a hosszú, ismétlődéses sor kezdőmotívuma

832.a. a jellegzetes kezdőlépés,
majd a záradék idéz az utolsó sorból:

Musical score for examples 768 and 832.a, showing a long, repeating motif and a characteristic starting step. The score is in G major and 4/4 time. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a quarter rest, followed by a series of eighth notes. The bass staff begins with a quarter rest, followed by a series of eighth notes. The piece concludes with a double bar line.

4.9. Hosszabb előjátékok

208.d Két rész nagyobb ütemszámmal: 4+4 ütem

Musical score for example 208.d, showing a longer introduction. The score is in G major and 4/4 time. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a quarter rest, followed by a series of chords and eighth notes. The bass staff begins with a quarter rest, followed by a series of eighth notes. The piece concludes with a double bar line.

Musical score for example 249.c, showing a longer introduction. The score is in G major and 4/4 time. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff begins with a quarter rest, followed by a series of chords and eighth notes. The bass staff begins with a quarter rest, followed by a series of eighth notes. The piece concludes with a double bar line.

Többé-kevésbé végig is követhetjük az éneket:

249.c a jellegzetes motívumok között hol kihagyás, hol bővítés

390.a sorpárjai új 2. taggal

5. RÉGI MAGYAR ÉNEKEK

Ebben a fejezetben az autentikus kadenciával a 16. és 17. század magyar énekeinek gyakori zárómotívumai-ban találkozunk. Ezeket a zárómotívumokat fogjuk záradékként illeszteni az 1. vagy az 1. és 2. sorhoz.

Ahogy az előző fejezetben is, többségében vezetohang, szi előzi meg a lá-t. De vezetohang nélküli záradékokkal is találkozunk. Akkor van szükségünk rájuk, amikor a korálettét basszusa fá-szó-lá-ra végződik, vagy egyszerűen a zárlatban szi helyett szó szerepel. Ezen a helyen ismét szólunk a plagális Codáról. (Az előző fejezetben esett róla szó.)

Végül a 2. sor idézése kapcsán beszélünk a belső sorzárlatokról.

Részletek a fejezetből:

182.b az első sor záradékkal + plagális Coda

166.c az első sor után záradék

444.a az 1. és 2. sor után a záradék

281.b átvezetés szekvenciával

231.a záradék szó-val:

6. ZSOLTÁROK ÉS KORAI KORÁLOK

A fejezetben újdonság a sok szinkópa, valamint az V-I mellett a VII(6)-I kapcsolat.

Az előjátékok formája többnyire ismét igen egyszerű: első sor + záradék.

A 1. sort azonban nem tudjuk minden esetben könnyen ütembe helyezni, ezért legtöbbször ütemezés nélkül idézzük, és ütembe szedve csatlakozik hozzá a záradék.

A zsoltárok három részes formájának szerkesztéséhez segítséget nyújtanak a szekvenciák és a skálamenetek. Róluk a megfelelő fejezetekben olvashatunk. (9. és 10. fejezet)

Előfordul még egy megoldás: a zsoltár sorát-sorait végig követi a kísérőszólam, amelynek része a kadenciális lépéssor. A kiszélesített záradék helyén Coda szerepel.

Részletek a fejezetből:

5.a 1. sor + záradék

Musical score for example 5.a, showing the first line and coda of a psalm in 4/4 time, key of B-flat major. The score consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The first line contains four measures of music, followed by a double bar line and a coda consisting of two measures.

30.b

Musical score for example 30.b, showing a psalm in 3/4 time, key of B-flat major. The score consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The first line contains four measures of music, followed by a double bar line and a coda consisting of two measures.

622

Musical score for example 622, showing a psalm in 4/4 time, key of B-flat major. The score consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The first line contains four measures of music, followed by a double bar line and a coda consisting of two measures.

További idézet (átvezetés):

22.a

Musical score for example 22.a, showing a psalm in 10/4 time, key of B-flat major. The score consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The first line contains four measures of music, followed by a double bar line and a coda consisting of two measures.

Idézet kísérőszólammal és plagális Codával:

42

Musical score for example 42, showing a psalm in 7/4 time, key of B-flat major. The score consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The first line contains four measures of music, followed by a double bar line and a coda consisting of two measures.

7. FRÍG ZÁRADÉKOK

Zsoltárok, magyar énekek és korálok tartoznak ebbe a fejezetbe.

221.a

Musical score for 221.a, featuring a treble and bass clef with a 3/4 time signature and a key signature of one flat. The piece consists of four measures, with the first measure containing a whole note chord in the bass and a half note in the treble. The second measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The third measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The fourth measure has a half note in the bass and a half note in the treble.

31.a

Musical score for 31.a, featuring a treble and bass clef with a 7/4 time signature and a key signature of one flat. The piece consists of four measures, with the first measure containing a whole note chord in the bass and a half note in the treble. The second measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The third measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The fourth measure has a half note in the bass and a half note in the treble.

31.b

Musical score for 31.b, featuring a treble and bass clef with a 6/4 time signature and a key signature of one flat. The piece consists of four measures, with the first measure containing a whole note chord in the bass and a half note in the treble. The second measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The third measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The fourth measure has a half note in the bass and a half note in the treble.

Musical score for 31.b, featuring a treble and bass clef with a 4/4 time signature and a key signature of one sharp. The piece consists of four measures, with the first measure containing a whole note chord in the bass and a half note in the treble. The second measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The third measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The fourth measure has a half note in the bass and a half note in the treble.

8. A KEZDŐHANGRA VEZETÜNK

Kvintre:

65

Musical score for 65, featuring a treble and bass clef with a 4/4 time signature and a key signature of one sharp. The piece consists of four measures, with the first measure containing a whole note chord in the bass and a half note in the treble. The second measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The third measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The fourth measure has a half note in the bass and a half note in the treble.

823

Musical score for 823, featuring a treble and bass clef with a 4/4 time signature and a key signature of one sharp. The piece consists of four measures, with the first measure containing a whole note chord in the bass and a half note in the treble. The second measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The third measure has a half note in the bass and a half note in the treble. The fourth measure has a half note in the bass and a half note in the treble.

Oktávra:

456

Musical score for 'Oktávra' (456). It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The melody is primarily in the treble clef, with some accompaniment in the bass clef. The piece ends with a double bar line and repeat signs.

Fríg énekek ré kezdőhangjára:

434.a > a záradék ré-ről indul:

Musical score for 'Fríg énekek ré kezdőhangjára' (434.a). It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has one flat (Bb). The melody is in the treble clef, starting with a rest in the bass clef. The piece ends with a double bar line and repeat signs.

434.b > V-I fordulattal kapcsolódik a korálletéhez:

a 48-as ÉK Korálkönyvének b) letétje (PÁ) és a D.ÚjRKK letétje (BM) elé

Musical score for 'Fríg énekek ré kezdőhangjára' (434.b). It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has one flat (Bb). The melody is in the treble clef, starting with a rest in the bass clef. The piece ends with a double bar line and repeat signs.

9. SZEKVENCIA

Dallami szekvencia:

8.c

Musical score for 'Dallami szekvencia' (8.c). It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has two flats (Bb and Eb). The time signature changes from 5/4 to 4/4. The melody is in the treble clef, with accompaniment in the bass clef. The piece ends with a double bar line and repeat signs.

Hármashangzat-szekvencia:

28

Musical score for 'Hármashangzat-szekvencia' (28). It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has one flat (Bb). The melody is in the treble clef, with accompaniment in the bass clef. The piece ends with a double bar line and repeat signs.

Musical score for 'Hármashangzat-szekvencia' (28). It consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has one flat (Bb). The time signature changes from 4/4 to 3/4. The melody is in the treble clef, with accompaniment in the bass clef. The piece ends with a double bar line and repeat signs.

10. SKÁLAMENET A ZÁRADÉKHOZ

449.d Lefelé tartó skálamenet, párhuzamos szólamokkal:

247 Egymás felé tartó szólamok, visszalépéssel:

419 Felfelé törő motívumok:

11. HIMNUSZOK, GREGORIÁN EREDETŰ ÉNEKEK

Intonációjuk lehet kétsoros idézet: a második sorban a gregorián dallam némileg variált alakjával, hozzáadott záradék nélkül - akár kíséret, kísérőszólam nélkül is.

652 példa tiszta kvint kíséretre, de nélküle is játszható

12. BEMUTATÁS MÁSIK SORRAL

Jól ismert ének esetében alkalmazzuk, azonban ilyenkor is célszerű az 1. sorra utalni.

173.b

157.b

13. RÖVID ELŐJÁTÉK

Ha már összeszokott a gyülekezet velünk és ismétlődnek az énekek, eldönthetjük, mikor nincs szükség hosszú bevezetésre.

Például az állandó énekek, az úrvacsoraosztás megszokott énekei, egy evangélizációs hét heti éneke előtt.

Istentiszteleten a több részre osztott hosszú ének későbbi versszakait se indítjuk minden egyes alkalommal teljes intonációval.

713

723

15. ORGONAPONT

744.b orgonapont a 744.a előjáték alatt - kis változtatással